

Aktieri mīl anek-
dotes stāstīt, bet
šīs ir patiesības
anekdotes stils.

Er. Valtis

1

«AIZ KULISĒM»

RIGA — 1989

Cena

2 rbļ. — bez apvāka

3 rbļ. — ar apvāku

Latvijas Teātra darbinieku savienība

Izdevuma «Teātra Vēstnesis»
pielikums

Teātra anekdošu krājums

«AIZ KULISĒM»

1. krājumu veidoja:

VERA GRIBAČA

KĀRLIS PAMŠE

RITA ROTKALE

MODRIS TENISONS

VITA DĀRZIŅA

ASTRIDA GIPTERE

ANITA INTE

EDĪTE CINKUSS

IVONNA BUŠMANE

ZRA «Biolar» tipogrāfija

(vadītājs LEONARDS KRAULIS)

Darba brigāde:

OLITA LAZDA, RUTA VASJUČENKO,
NINA SAFRONOVA, STANISLAVS DZENIS,
VLADIMIRS SIDILOVS, PĒTERIS ROSNIS,
LEONS LEITĀNS

Krājuma veidotāji no sirds pateicas firmām:

Zinātniskai ražošanas apvienībai «Biolar»

(ģenerāldirektors VLADIMIRS ZAMAHS)

Rīgas ražošanas apvienībai «Latvijas Balzams»

(ģenerāldirektors LEONS DUKULIS)

Rīgas Skaņu plašu fabrikai

(direktors JURIS KAMBALA)

Līgatnes papīrfabrikai

(direktors ILMĀRS NORITIS)

«Preses Apvienības» Rīgas pilsetas aģentūrai

(priekšnieks DMITRIJS ASS)

Apvāku izgatavoja kooperatīvs «Auseklis»

(vadītājs VALĒRIJS BOGAČOVŠ)

TIK DZĪVĒ TĀ ISTI SMEJAS —

UZ SKATUVES NE.

BET ISTAS ASARAS LEJAS

DAZREIZ I TE.

RUTKU TĒVS

SATURA RĀDĪTĀJS

Atšķirībā no Rutku Tēva mūsu krājumā anekdošu stāstītāju, stāstu un pastāstu autoru vārdi lasāmi zem katra darbiņa, bet krājumā skatāmie mazie numuriņi, tur kur tas vajadzīgs, norāda arī anekdošu pierakstītāju, uzklausītāju vai savācēju.

Tātad.

Aktrises VERAS GRIBAČAS vākums — 2., 3., 9., 10., 12., 15., 19., 21., 22., 23., 30., 32., 33., 42., 43., 44., 45., 48., 49., 50., 51., 56., 57., 58., 61., 62., 63., 64., 67., 69., 70., 71.

Žurnālistes ANITAS MELLUPES pierakstīts — 17., 66., 68., 75.

Žurnālistes SANDRAS FREIBERGAS vākums — 41.

Teātra zinātnieces RITAS ROTKALES izraksti no muzeju fondiem un privātarhīviem — 5., 34., 35., 36., 38., 39., 40., 47., 52.

ILONAS ŠENKNEHTES domu gaudi —

veltījumi Valmieras teātra aktieriem un režisoriem.

Atbildīgā redaktore ANITA MELLUPE

«LASĪTĀJ! Vel viens lūgums. Ja tev mana grāmata nepatīk, tad nesaki to nevienam. Lai taču citi arī iekrīt, tāpat kā tu esi iekrītis.»

Leons Slēzaks,
dziedošais dzejnieks

Visi skatītāji par aktieriem zina vismaz vienu: tā — uz skatuves — nav viņu īstā dzīve. Toties tā — uz skatuves — skaidri redzama, bet tā otrā, īstā, skatītājam nav redzama, un tajā skatītājs dažkārt kļūst «līdzautors». No drusciņām pat tiek izveidoti romāni. Par aizskatuves dzīvi dažkārt uzskats tāds, kādu to rāda angļu mākslinieks Hogārts savās satīriskajās grafikās. Divas no tādām redzamas grāmatā «Tādi ļautiņi tagad saucas par māksliniekiem», kurā sakopotas vācu 18., 19. gadsimta aktieru atmiņas. Grafikās attēlotas rekvizītu pārpildītas telpas, kurās aktieri, laikam ceļojošie, gatavojas izrādei. Pie sienas bultu makstis. Pīti grozi, kādos toreiz pārvadāja drānas. Nāras aste dabiskā līelumā. Gulta ar tādu kā kokgriezumu galā. Zemē nolikti podi, varbūt kāds no tiem līetojams nakts. Plašas mākslīgo puķu buketes. Uz krēslā pakāpusies aktrise, svārkus augstu sacēlusi, mākslīgām strausa spalvām rotājusies, mēģina dejas soli. Divi mūku tērpos no mīlzigas kannas kaut ko tempj, pēc sejām sprležot, alu. Cita dāma uz sveces liesmas silda un darbojas ar «lokšķērēm». Cilts — marķīza tērpā — virpina pirkstos mazu glāzīti. Bet stūrītī, blakus zemē noliktam karaļa kronim, sievietē ar mākslīgiem ērgļa spārniem, pati zem ērgļa maskas, ar karotīti bēro savu mazo bērniņu.

Tāda nu ir šī aktieru dzīve, kura bieži vien bez sava humora nav pieveicama.

/ Latvijā «teātra spēlēšana» aptuveni tikpat veca, cik veca pati latviešu nācija. Skaidrs, ka pa šo laiku, aptuveni gadsimta garumā, gribi negribi, sakrājas ne tikai apvainotu aktrišu asaras, bet arī smieklī, kādi sakopoti šai krājumā. Domāju, nākošais krājums būs citāds tādēļ, ka to uzrakstīs vēlāk, un kļūs skaļi zināmas arī tās komiskās aplamības no tiem laikiem, kad teātrus spēlēt mācīja aplami visziņi. Tas nebija nekas jauns. Stāsta, piemēram, arī Vīnē 19. gadsimta sākumā cenzūra bijusi tik prasīga, ka, kaut ko negatīvu uz skatuves rādot, tur nedrīkstēja atrasties priesteri vai oficiēri uniformā. Lai novērstu dievzaimošanu, dieva vietā bija jāsaka «ak, debesīs», «baznīcas» vietā — «templis», palaidnīgi virsnieki jāpārvērš par civilistiem, jaunprātīgi grāfi — par vienkāršiem «fon».

Un tomēr labi aktieri arvien pratuši aizraut skatītājus. Tā vācu aktieris Hristis stāsta, ka 1774. gadā Lelpcīgā «Otello» spēlējusi tā, ka pēc izrādes pie teātra direktora pieteicies jauns cilvēks un sacījis: «Redzēju, ka uz skatuves tika nogalināti vairāki kungi un dāmas. Esmu gaidnieks, lūdzu atļauju viņiem par velti izgatavot zārkus.»

Miervaldis Birze

1989. gada 9. februārī

ĒVALDS VALTERS

Dzimis Pūķa gadā Auna zvaigznājā.

- Šobrīd pasaulē vecākais aktieris.
- Mūžības skarļajam latviešu strēlniekam un aktierim 1989. gada 2. aprīlī — 95.
- «Mana Dzimtene nav plaša, bet tā ir paša.» Evalds Valters.

1.

DIVI RĪDZINIEKI

Liepājas Jaunā teātra aktieris Evalds Valters 1928./29. gada sezonā parakstījis kontraktu ar Dailes teātri Rīgā.

Atvadīšanās vakarā Liepājā publika jūsmīgi aplaudēja iemīļotajam aktierim, un Valters, atgriezies gērbistabā pēc izrādes beigām, jokoja: «Vai dzirdējāt? Aplausi! Pat sauciens publikā: «Pālieciet te, neejiet uz Rīgu!»»

«Jā, jā,» kāds kolēģis atjokoja pretim. «Zālē bija divi rīdzinieki. Tie būs bijuši tie saucēji.»

No Rutku Tēva vākuma.

2.

Ēvalds Valters izrādē «Satikšanās krastā» tēlo negatīvu personu. Viņš makšķerē. Mēs ar Šmitu labojam sētu. Valters velk zivtiņas. Reiz Valters piekukuļoja skatuves strādnieku, un tas piekāra no «Uguns un nakts» nogrimušās Burtnieku pils ainas lielu zivi, cilvēka augumā gandrīz. Nu mēs improvizējam, ko tik iedomājāties: sitām, locījām, bāzām kabatā, somā, zvetējām ar āmuru, klapējām utt., utt. Zāle smieklos un aplausos. Bet skatuves strādniekam un Valteram — rājiens.

Harijs Lieplīšs

3.

Vienā no «Avotā guņi kūru» izrādēm Dailes teātrī kopā ar Ēvaldu Valteru gaidu savu izgājienu uz skatuves. Aktieris visu laiku nemanāmi berzē celi, kaut gan nav dzirdēts, ka viņš sūdzētos par savām kaitēm (un tādēļ visiem radies iespaids, ka viņam tādu nav).

Šoreiz viņš atzīstas: «Man tā drusku smeldz šitais celis. Ziemsvētku kaujās piesala pie velēnas un tagad sāk sāpēt.» (Pēc 70 gadiem!)

Venta Vecumnieco

PĒTERIS LŪCIS

Dzimis Aitas gadā Vēža zvaigznājā.

- Pieņem to, kam noticējis.
- Zinot, kas bijis vakar, nebaidās no rītdienas.
- Pasaulē ir tikai viens patiesš dārgums — cilvēku savstarpējo attiecību krašņums.

4.

Ņina Leimane — visās lomās margo, zviļo, dabā visu dzīvo mīļo.

Dace Eversa — kaut vai jānolaižas peklē, tēla būlību tā meklē.

Ligita Dēvica — Gitai piemīt liela vara, viss kļūst skaists, ko viņa dara.

Inga Aizbalte — zin un saprot savu sūtību, ik tēlā atklāj būlību.

Tālivaldim Lasmanim. Mākslas kalngalos mūzas vij vaiņus dižgariem un min — vai drīz nebūs jāpin arī Lasmanim?

Pētera Lūča epigrammas

5.

EMILIJA BERZIŅA

PETERIM LŪCIM

(ielūgums uz «Ploškas» viena gada pastāvēšanas dienu)*

Mīļais «Ploškas» redkol. Lūci,
Vai Tu sapņi pīpi sūci
Vai mazliet no kreņķiem jūci?
Jeb no mums Tu taisni mūci?

Pienāk «Ploškas» gadadiena —
Nav no Tevis raksta viena ...

Ceturpadsmitā janvārī
Nāc, ja vien Tu atnākt vari.
Tikšot apstiprināts fakts —
«Ploškas» jubilejas akts.
Pasaki to arī Caukam!
Ņemiet līdz pa pantam jaukam!
Ūzēdām tur būšot torte.
Protams, karaliska zorte.
Sveicienus Tev visi sūtām.
Un tu būsi? Jā! — to jūtām.

* Informāciju par izdevumu «Ploška» lasiet 18. lappusē.

NO OLIJAS KAIJAS ATMIŅĀM

Aktrise šķirsta Nikolaja Kreišmaņa sakārtotu albumu (tagad to kā ģimenes relikviju glabā mākslinieks Zigurds Zuze), kurā toreizējais Ziemeļlatvijas teātra mūzikas konsultants apkopojis materiālus par 30. gadu iestudējumiem šajā teātrī. Seit ir arī izgriezumi no teātra programmiņām, kur N. Kreišmanis pedantiski pie katra izrādes nosaukuma pierakstījis pirmizrādes vietu un laiku. No šiem ierakstiem var spriest, kur pabijis Ziemeļlatvijas teātris ar saviem iestudējumiem — Cēsīs, Strenčos, Matīšos, Rūjienā, Alūksnē, Valkā, Evelē, Smiltēnē...

Aktrise atceras to romantisko jūsmu, kas tolaik valdījusi ne tikai teātra pielūdzēju, bet arī aktieru vidū: «Man piedalīties izrādē, būt uz skatuves, kaut tikai tautā, bija īsti svētki, vesels notikums! Mūsdienu jaunais aktieris jau to vairs nesaprot...»

Starp citu, 1934./35. gada sezonā teātrī darbojās tikai četri profesionāļi.

LELDE KALEJA

Dzimusi Gaiļa gadā Lauvas zvaigznājā.

- Ritma izjūtu nezaudē pat apstājoties.
- Darba jautājumos izmanto sievišķīgas villības.
- Prot savas idejas iedegt citu galvās.

Atbildot uz jautājumu, ar ko tad atšķiras tagadējais Valmieras teātris no tā, toreizējā teātra Valmierā, Oļija Kaija saka: «Protams, atšķirīgi ir tagadējo režisoru rokraksti, mainījusies mākslinieciskā izteiksme, bet citādi gan — viss tāpat. Visu laiku uz riteņiem. Tik tā atšķirība, ka mums pat jumta toreiz virs galvas nebija, braucām vaļējās mašīnās, starp dekorācijām satupuši. Lietus laikā pārvilkām pāri brezentu. Tagad jau aktieri vismaz nakti var pārgulēt viesnīcā, bet mēs toreiz — uz salmiem...»

Jā, grūti, grūti bija. Bet mēs no tā tapām tikai draudzīgāki...»

Sandra Drukteine

KAFEJNICAS AINA

Tas notika pirms divdesmit gadiem augusta vidū. Vasarīgi suļīgā sestdienas vakarā iemaldījāties Limbažos. Restorānā «Lielezers» bez kādas aizķeršanās piepildījām līdzpaņemtus portfeļus ar «Polska wodka wyborova». Bufetniece bija vēlīga, uzcenojums neliels, naudas netrūka. Gribējās ar kādu dalīties lieliskajā noskaņojumā. Afiša pie pretējā nama stūra vēstīja, ka tieši šajā stundā kultūras namā viesojas Valmieras teātris. Atlika pāriet pāri laukumam un atvērt durvis...

Bija tieši starpbrīdis. Pa sīko telpu labirintu skatuves galā skraidīja pazīstams aktieris. Meklēja onkulīti, kas iedošot galdu.

«Kam tas vajadzīgs?» — «Nu, taču kafejnīcai!» — «Kādam?» — «Prasa kā tāds Antiņš. Nu, taču izrādē, uz skatuves, kur gan citur.» — «Tūlīt būs kafejnīca?!» — «Nu, kā tad.» — «Tu tur arī?...» — «Nu, taču.» — «Tad jau varbūt... pasēdesim pie viena galdiņa?» — «Nevarēs, visas vietas jau aizņemtas.»

Nabaga aktieris bija tik ļoti norūpējies par pazudušo onkulīti, ka laikam neapjēdza, kas mums aiz ādas. Turklāt meklētais jau parādījās. Sūpojās kā Skultes pensionāru laiva viļņos. Jūras tuvums un sestdienas vakars to attaisnoja. «Laiņi lūdzu, kungī,» viņš atbildēja, kad palūdzām vēl otru galdu. Un ieveda telpā, kur tāda manta stāvēja vairumā,

Tālākais jau bija mākslinieciskas improvizācijas jautājums. Noklausījušies īsu instrukciju, kā uzvesties uz skatuves, iekērāties mūsu aktiera praķa stērbelē un devāmies cauri kulisēm uz priekšu. Taustīdamies nolikām galdu, taustīdamies apsēdāmies. Un gaidījām.

Prožektori iespīdējās pēkšņi un varen spēcīgi. Kā kriminālfilmā, kad blicē gaismu bēgošiem spiegiem acīs. Izrādījās, ka esam pilnīgi vieni un sēžam pašā avanscēnā. Dziļajā klusumā, kas valdīja uz skatuves un zālē, varēja labi dzirdēt vārgu iekļūšanās. Laikam taču atradās kāds, kas pazina manu partneri — dokumentālo filmu operatoru Bruno K. Tad no jauna iestājās nospiedošs klusums. Tā kā aktieri bija sadomājuši stiept gumiju, nācās mums pašiem domāt par skatuvisko darbošanos. Pēc Staņislavska sistēmas — iedomājoties, kā jebkurš normāls cilvēks rīkotos dotajos apstākļos. Tātad mēs bijām ienākuši kafejnīcā, nosēdušies pie atsevišķa galdiņa, bet neviens ir nedomā mūs apkalpot. Varbūt iet meklēt oficianti? Nu, nē, tā kulturāls cilvēks nedarīs. Ko lai dara, izvilku no azotes katram gadījumam līdzīgu paņemto «Polska wodka wyborova» un mēģināju atkorķēt. Sajā brīdī lielais, dziļais klusums skatītāju zālē kļuva gluži bezdibēnīgs. Šķita, ka visl vienlaikus aizmirst elpu, lai saklausītu, kā noknākš metāls, oriģinālo skārda korķīti ar varu pagriežot. Tas tad nozīmētu, ka uz skatuves valdīs, tā teikt, visistākā dzīves un kafejnīcas patiesība. Taču man aiz uztraukuma un lielās atbildības skatītāju priekšā svīda rokas. Nācās pasniegt pudeli biedram. Tas nospēlēja nelielu etīdi ar priekšmetiem: eleganti atskrūvēja korķi, izņēma no krūškabatas divas aizvēsturiskas spicglāzītes (man, protams, mute bija vaļā) un salēja abās, ne pilnīgi neuzšlakstidams uz aizlienētā galda.

Kad elīde bez vārdiem bija beigusies un atskanējuši pat daži aplausi, bija pilnīgi skaidrs, ka ilgāk klusēt vairs nav iespējams. Izrādē jau prasījās pēc vārda! Bez tam pēc tās pašas Staņislavska sistēmas taču iznāca, ka mums vajadzēja attaisnot jeb paskaidrot savu dīvaino rīcību kafejnīcā. Paslepa tempšana no līdzpaņemtas pudeles varbūt iederētos kādā šodienas ietādījumā. Toreiz to varēja attaisnot vienīgi galīgi nekur nederīga apkal-

pošana. Un mēs sākām krlīzēt zemo apkalpošanas kultūru sabiedriskās edināšanas uzņēmumos. Skatītāji dzīvi atbalstīja mūsu spriedumus.

Tikai vēlāk uzzinājām: mums kādas desmit minūtes vajadzējis spēlēt teātri divatā tūpēc, ka aiz kulisēm valdījis pilnīgs apjukums. Izrādes vadītāju ķēris šoks. (Tas norāda uz gaužām sliktu Staņslavska sistēmas iedibināšanu mūsu teātros — nav, nav gatavi piemēroties konkrētajiem, respektīvi, dotajiem, apstākļiem!) Skūiet, aktierus no tādas kā letarģijas bija izsītuši mūsu neapšaubāmie panākumi, iedzīvojoties kafejnīcas vidē. Sak, tā jau šie vienī paši nobeigs visu izrādi.

Tā tad — aktieri ar joni (ir tāda īpaša, enerģiska skatuviskā gaita) brāzās iekšā mūsu kafejnīcā un teatrāli skaļ sarunājās savā starpā. Mūs viņi pilnīgi ignorēja. Tiesa, mēs sarunājāmies tik klusu, lai netraucētu skatuves mākslīniekus izrādīt savas artistiskās dotības. Tomēr pa reizei pametām kādu smīnu uz viņu pusī: vai tiešām nemana, ka «dotie apstākļi» ir mainījušies, ka parādījušies jauni apmeklētāji? Nē, šie nelikās ne zinīs. Rullēja tik pa ierastajām slīdēm. Nu, mēs arī turējāmies pie savas reiz iesāktās līnijas. Tā teikt, veidojām paši savu caurviju darbību. Nesteidzīgi malkojām poļu šņabi un tā, lai netraucētu skatītājus klausīties iestudētos tekstus, lai netraucētu galveno personu tēlotājus, sarunājāmies savā starpā. Pašiem sava dzīve. Jo ļoti labi sapratām, ka esam tikai otrā plāna personāžs. Ne-raugoties uz to, ka ieradāmies pirmie un apsēdāmies pašā skatuves priekšā. Tomēr bez kontakta ar aktieriem neiztikām. Sākās tāds kā kautiņš, un dažs, dabūjis belzienu, atmeimuroja līdz mūsu galdiņam. Kad grūdās virsū, pieklājīgi aizrādījām, ka esam atnākuši uz kafejnīcu kulturāli pavadīt brīvo laiku, nevienu netraucējam un tādēļ lūdzam tāpat izturēties pret mums. Ja atmiņa neviļ, tas tika ņemts vērā. Pamazām izveidojās visai saliedēta spēle

jeb dzīve uz skatuves. Skatītāji aplaudēja tik sirsnīgi, ka gribējās lēkt kājās un svinīgi paklanīties pret zāli. Taču vēlreiz nodzīsa gaisma. Pa tumsu aiznesām galdiņu un krēslus un devāmies prom. Mūsu debija uz teātra skatuves bija beigusies.

Armīns Lejiņš

8.

TUTTISMI UN FRUTTISMI *

- Kad kritikas uzmanība pievēršas jaunajiem talantiem, rodas pamatotas aizdomas, ka māksla prasa jaunus upurus.
- Kas aprok talantu dzimtajā zemē, tas vēl nav patriots.
- Kritiķim visērtāk plūkt laurus, kāpjot apbalvotajiem uz galvas.
- Ja jūtat, ka strādājat attīstīta sociālistiskā reālisma manīerē, — uzmanieties, jūs slīdat atpakaļ stagnācijas purvāl
- Arī faktu sagrozīšana ir radošs akts — mainās pasaules aina.

Armīns Lejiņš

* Tulkojumā no Itāļu valodas nozīme — visādi teatrālisms.

SKAIDRITE PUTNIŅA

Dzinusi Gaiļa gadā Odensvīra zvaigznājā.

- Saules zaķīši acīs pat sniegā un lietu.
- Zina mūžīgās jaunības noslēpumu.
- Dziļš saturs nedaudzos vārdos.

9.

M. Ziverta «Ķīnas vāze» Galgauskā. Zālē Galgauskas pieņotavas direktors — smējīgs, būdīgs sārtvaidzis, kurš smejojot svīst. Viņš smeļ ar iekliegšanos, iekrākšanos, sčķšanu, vaidēdams o-o-ohoho. Vārdu sakot, smeļ dārdoši. Visu izrādi viņš ir valdījies.

Bet tad viena lugas persona saka uz otru: «Jūs esat pcdējās šķiras idiots.»

Otrs atbild: «Ja runā par idiotiem, tad pcdējā šķira ir labāka par pirmo.»

Nu kungs gārdz smicklos, ka zāle trīc. Smeļ uz skatuves par smējēju zālē. K. Stulpiņš domā, ka smeļ par viņu, noiet no skatuves un kārtīgi sevi aptausta, kolēģi smeļ vēl trakāk, tik E. Barūnes savaldība» noved ainu līdz beigām.

Pēc Izrādes pieņotavas direktors nāk atvainoties un saka: «Paldies, jūs turējāties varonīgi, bet Operete «Zilo ezeru zemē» gan aizvilka priekškaru.»

Andris Vidiņš

10.

Pēckara izbraidumi. Visi guļ kopu telpā uz salmiem — vienā pusē aktrises, otrā — aktieri. Pirmo dienu strādā jauna rekvizitore un visu dienu tāda satraukta. Vakarā savu vietu uzklāj blakus vecākai aktrisei, kas izbrīnīta: ko tas skuķis grib? Jaunā čukst: «Jums tie vīrieši esot tādi izlaidīgi, ja kaut kas notiek, pamodiniet mani, lūdzul!»

Andris Vidiņš

11.

«Skatītāju masu plašākas apkalpošanas nolūkā teātrim dažkārt gadījās spēlēt uz skatuvēm, kas nepavisam nebija piemērotas teātra izrādēm. Tā, piemēram, Brenguļos 1949. gadā teātris spēlēja «Ienesīgo vietu». Izeja uz skatuvi bija tik šaura, ka kroga ainā visiem epizodisko lomu tēlotājiem nebija iespējams laikā tikt vietās. Veiklākie uzgāja un nospēlēja savas lomas, bet kautrīgākie tā arī palika aizkulīsēs — izrāde ritēja tālāk. Kamēr viena daļa aktieru deļoja, citi turēja rokās traukus — tik ļoti šūpojās skatuves grīda un mēbeles.»

No A. Skudras un B. Ferbera grāmatas
«Teātris ar divsimt skatuvēm».

12.

Valmierā, izrāde «Glāze ūdens». Direktors, pieņemot darbā jaunu gaismotāju, jautā, vai viņš būtu ar mieru šad tad arī paspēlēt tautā. Piekrīt. Un tā saslīmuša aktiera vietā tēlo sulaini. Izrādi nav redzējis, bet viņam paskaidro: jāstāv pie durvīm un jāklusē. Ne vārda!

Taču jauna aktrise, mācīta pēc «sistēmas», darbojas arī tautā, tēlo uztraukumu, gaidot hercogu, un, pagriezusies pret sulaini, jautā: «Vai hercogs jau icradies?» Bet cilvēks kā jau cilvēks — laikam nodomāja, ja jau tik tieši viņam prasa, jāatbild, un skaļi paziņo: «Ta velns viņu zina, es pats te pirmo reizi.»

«Kāpēc runājāt?» pēc izrādes bar. «Bet man taču prasīja!»

Andris Vidiņš

RIHARDS RUDAKS

Dzimis Aitas gadā Lauvas zvaigznājā.

- Elegants mākslā un sadzīvē.
- Teksta un zemteksta mežģīņu meistars.
- Parupjai formai piešķir smalku saturu.

13.

«Reiz bargā ziemā teātris iebrauca Litenē ar izrādi «Divu kungu kalps». Temperatūra kultūras namā maz atšķīrās no temperatūras ārā. Ko darīt? Publikas pilna zāle, sēž visi virsdrēbēs un gaida. Varēja jau atteikties un nespēlēt, bet pēckara grūtības vienādi dalīja gan aktieri, gan skatītāji. Klariče virs greznā atlasa uzvilka mēteli, Smeraldīna aizsedza dekolētē ar vecu plikādas kažociņu... un spēlēja. Izrādes laikā Trufaldīno izlija ūdens no pudeles, un skatuve momentā pārvērtās par slidotavu. Aktieri to veiksmīgi izmantoja un turpmāk vairs negāja, bet slidinājās. Izrāde noriteja reti temperamentīgi...»

No A. Skudras un B. Ferbera grāmatas
«Teātris ar divsimt skatuvēm».

14.

No pastāstu cikla «MANI DIREKTORI». KĀ TAS BEIGSIES...

Ir 1944. gada vasaras nogale. Vienīgā skatuve, kas Rīga vel strādā, ir Tautas teātris. Karš, fronte tuvojas. Taču skatītāju pārpildītās «Melanholiskā valša» izrādes kaut cik klievē pamestības sajūtu, attur dažu rīdzinieku no pārsteidzīgas vēlmes bēgt. Izrādes ar sarežģījumiem; daži aktieri aizbraukuši pie tuviniekiem laukos un tā arī palikuši otrpus frontes. Pārdzīvojumi, stresi. Daži depresiju mēģina padzīt ar grādīgo. Galvenajā — komponista Granta lomā Voldemārs Krūmiņš. Viņš pirms vienas no pēdējām izrādēm, savos spēkos pārrēķinājies un juzdams, ka nebūs labi, paziņo režisoram Vilim Lapenickam (V. L. — arī teātra direktors): «Es šovakar nespēlēšu.»

Direktors: «Nespēlēsi?»

Tenors: «Nespēlēšu.»

Direktors apbalvo dziedoni ar pamatīgu plauku.

«Spēlēsi?» — «Nespēlēšu!»

Seko plauka pa otru vaigu.

«Spēlēsi?» — «Spēlēšu.»

Redzams, ka «satricinājums» spītnieku atskurbinājis, un izrāde ris itin spīrgti. Olgu Krūmiņu muižnieces Olgas Borodinas lomā atvieto Olita Starka-Stendere. Cēliens beidzas ar nepārprotamu aristokrātes iemīlēšanos komponistā. Taču pēc atvadu rokas skūpstā aktiera koncentrācijas spēja ir izsikusi; cik ļoti viņš arī būtu izlēmis aiziet «no pils apartamenta» nevainojamā stājā, mākslinieks tomēr iesoļo ar pieri stenderē tik spēcīgi, ka «senlaicīgā celtne» teju, teju sabrūk.

Pēc mīzanscēnas uzdevuma Olita Starka-Stendere ar skatu neseko viesim (nedod dievs, ja nu viņš atskatās, kā tad vairs noslēpt vēl slēpjamās mīlas pamošanos!). Aktrise, raudzīdamās skatītāju zālē, čukst teksta vārdus (un šie vārdi seko sekundi pēc tam, kad Voldemārs ar pieri ir sakustinājis «pils sienu»): «Mans dievs, kā tas beigsies?...»

Skatītājos smickli, kas jau līdzinās rēcieniem. Nabaga Olita! Starpbrīdī viņa metas pie režisora-direktora:

«Es taču no visas sirds — bet viņi smejas. Par ko?»

«Pieņemiet, ka vainīgais ir libretists — liciis iemīlēties muižniecei ne-laikā.» (V. L. ir arī libreta autors.)

«Kā tā?»

«Ir taču kara laiks,» atbild direktors, atstādams aktrisi vēl lielākā samulsumā.

Kārlis Pamšc

15.

● Notiek vakara mēģinājums režisora Nikolaja Mūrnieka vadībā. Pēkšņi no kaut kādas stangas pats no sevis bija atdalījies kāds dzelzs priekšmets. Tas ar lielu troksni nokrīt uz skatuves starp aktieriem. Varēja notikt, bet, par laimi, nenotika liela nelaime. Visi sašutuši par šādu nolaidību. Otrā rītā neapmierinātība nav norimusi, visi kopā ar Mūrnieku apskata to vietu, kur vakar «verķis» nokritis. Kulminācijas brīdī atskan Zandberga balss: «Krit atkal!» Efekts vienreizīgs: skatuve momentā tukša. Protams, nekas jau nekrita, bet pār Zandberga galvu gan krita... it sulīgu vārdu plūdi.

Leonids Locenīeks

VAI SAPŅIEM TICĒT?

Tai pašā 1944. gadā mani meklēja gan latviešu, gan vācu policija — par neierašanos izbraukšanai uz armijas daļu. Direktors Vilis Lapenieks saka: «Neuztraucies! Lai arī aktieriem neiesaukšanai armijā vispārējais nodrošinājums (Tā sauktās «U. K. kartes» — K. P.) uz laiku ir atcelts, dzīvo teātri. Paliec tie arī pa nakti. Sliktāk kā legionā nebūs nekur.»

Aktrise Natālija Vitoliņa solījās lūgt Dievu, lai vācieši mani nenokēr. Bet katram gadījumam iedeva man maizes kumosīņu, kas iecūts sarkanbalt-sarkanās krāsās. Šī maize esot ienesta baznīcā, kad tur lūgts par latviešu dzīvībām.

Lai cik ļoti arī mīlētu teātri, tomēr, neiznākot no tā ilgāku laiku, — mīlestība paliek smaga. Kamēr vēl notika izrādes, nekas. Kamēr vēl bijām kopā ar Vilhelmu Ruško, arī nekas. Bet Vilis kaut kur pazuda, un, vienatnē esot (arī no dažiem teātra dežurantiem bija ieteikts vairīties), nervi sāka uzdot.

Direktors mašīnā aizveda mani uz savu dzīvokli. Mazās vakariņās. Tur bija arī Natālija Vitoliņa.

«Kārlī, neesi drūms. Es redzēju sapni — tu uz visiem laikiem paliksi teātri.»

Visi (izņemot direktoru) ļoti saintrīgēti. Un Naķiks stāsta:

«Tava gultiņa — tā kā kušetīte, tā kā matracis — bija ienesta teātra ģērbtuvē. Pārklāta ar strīpotu lauku segu. Tu tak no laukiem? Nu jā. Ģērbtuvē. Un tas nozīmē, ka tu teātri uz laiku laikiem. Tās strīpas deķi — tā tava raibā dzīve, kas tev priekšā. Jā, viena nelāga lieta gan pie visa — tavā gultā bija iecēdusies Bergmaņu Elza*. Sieviete sēd jauna vīrieša

gultā — nepatikšanas. Bet tas jau sākums, galvenais — ka vācieši tevi nenokēr, uz fronti tevi neaizraus. Sapņiem ir jātic. Es arvien parcīzi nosapņoju.»

Kāds aicināja pacelt glāzes par tik labu iznākumu. Tai brīdī direktors Vilis Lapenieks pacēla balsi:

«Māņticība! Pāris minūtēs es pierādīšu, ka sapņi ir māņticība!»

Viņš iegāja blakustelpā. Zvanīja pa telefonu. Un runāja tā, lai viņa teikto dzirdētu visi «sapņotāji»: «Te Lapenieks. Ar rītdienu es atsaucu U. K. karti tādām un tādām. Jā, jā, ja viņš jums vajadzīgs, kaut ar rītdienu.»

Kad pēc pusnakts direktors mani aizveda atpakaļ uz teātri, tad atva-doties pateica:

«Es jau nekur nepiezvanīju — neuzgriezu numuru. Es jau tikai tā, jo es esmu pret māņticību.»

Kārlis Pamše

* Izrāžu vadītāja.

17.

Savulaik Ērika Prindule bija Jelgavas teātra zvaigzne. Kādā no izrādēm direkcija viņas lomā bija angažējusi Liliju Štengeli. Prindule allaž esot bijusi pret galvaspilsētas zvaigzni opozīcijā, bet šoreiz viņa atriebsies it «smalki» — pierunājusi Jelgavas desinieku Blosfeldu nopirkt visas biļetes. Plēnāk vakars, biļetes izpārdotas, bet zāle — tukša. Pašā skatuves priekšā sēž vienīgi desinieks ar savu pilsētā tik populāro līdzgaitnieku — dogu. Stengele vai plīst aiz dūsmām, bet jāspēlē vien ir.

Elza Strautniece

DACE EVERSA

Dzimusi Zirga gadā Vērša zvaigznājā.

- Izdara brīnumu, ja to saprot un pieņem.
- Vienkārša un reizē sarežģīta — kā daba.
- Sīkumos liela, bet nekad otrādi.

18.

MISTER OLBIJS UN «SOCIĀLISTISKAIS REĀLISTS»

Tas notika 1963. gada 18. novembrī Maskavā. Mūsu priekšā «Kenedija kultūras komandas» pārstāvis, amerikāņu dramaturgs Edvards Olbijs — vidēja auguma jauns cilvēks ar īsi apcirptiem matiem, labi pamanāmām noguruma pēdām sejas vaibstos, bet dzīvām, gudrām acīm. Pavasarī viņam bija palikuši tikai trīsdesmit pieci gadi, taču vai visa pasaule viņu pazina kā vienu no populārākajiem modernajiem dramaturgiem, «Zoostāsta», «Amerikāņu sapņa» un «Kam no Vulfa kundzes bail?» autoru. Tomēr tas maz ko izteica vienam otram Literatūras institūta studentam. To vislabāk zināja Rozovs, kas, pazīdams savu audzēkņu raksturus, pat paredzēja, ka kāds no tiem melšies aklā divkaujā ar slaveno amerikāni. Aprobežota pašpārlicinātība tolaik (tāpat kā visos laikos?) nemaz nebija reta parādība.

Jā, viens varen dūšīgs pretinieks atradās. Bez kādas apdomas un bez priekšzināšanām (neizlasījis nevienu Olbija darbu) metās virsū savam «idejiskajam pretiniekam». Šo drosmīgo cīnītāju par sociālistiskā reālisma uzvaru visā pasaulē vēlāk nodēvējām par «Sociālistisko reālistu». Tātad — divcīņā!

«SOCIĀLISTISKAIS REĀLISTS». Vai misters ir lasījis tādu filozofisku grāmatu kā «Komunistiskās partijas manifesti»?

E. OLBIJS. Jā, pirms diviem gadiem.

«S. R.» Ak tā... Bet vai viņš ir redzējis «Luhovas Jarovajas» un «Optimistiskās traģēdijas» uzvedumus?

E. O. Amerikas teātros tādas lugas nerāda.

«S. R.» Kā, jūs neesat arī lasījis šīs lugas?

E. O. Esmu lasījis Čehova darbus.

«S. R.» Kā gan jūs varat sacerēt lugas, ja nezināt dramaturģijas klasiku?

E. O. Domāju, ka dramaturģiju pazīstu diezgan labi. No

Sofokla līdz pat Zenē. Paši tuvākie man ir O'Nils, T. Viljamss, S. Bekets.

«S. R.» Un tomēr — varbūt jūs esat lasījis «Kremļa kurantus»?

E. O. Šķiet, ka esmu dzirdejis.

«S. R.» Nē, bez padomju dramaturģijas, bez mūsdienu visprogresīvākās dramaturģijas, neviena kultūra nevar būt liela. Kā gan var attīstīties rakstniecība, ja nav zināmi sociālistiskā reālisma ievērojamākie darbi? Ja netiek apgūta sociālistiskā reālisma metode? Kāda vispār ir jūsu attieksme pret sociālistisko reālismu?

E. O. Es patiešām nesaprotu, kas tas sociālistiskais reālisms tāds ir. Ja pareizi saprotu, man gadījusies laimīga izdevība beidzot uzzināt to, ko līdz šim nespēju noskaidrot. Lūdzu, dodiet man skaidru koncepciju!

«S. R.» Nu, koncepciju jau var sniegt, tas nemaz nav grūti... Nu, sociālistiskais reālisms ļauj kritizēt visu atpalikušo, buržuāzisko, ekspluatāciju, nevienlīdzību...

E. O. Vai tas nav kritizētājs reālisms?

«S. R.» Nē, nē, sociālistiskais reālisms ne vien kritizē, bet arī apdzied revolucionāro romantiku, sapņus par gaišāku nākotni...

E. O. Tad jau tas ir romantisms. Labi, tagad es gribu uzdot jautājumu. Vai sociālistiskajā reālismā ir kādi ierobežojumi, un kā jūs pret tiem izturaties?

«S. R.» Neesmu domājis.

E. O. Kādēļ nedomājat?

«S. R.» Nē, nē, domāju gan. Nav ierobežojumu!

E. O. Vai tādā gadījumā sociālistiskā reālisma metode atļauj māksliniekam lietot jebkuru formu?

«S. R.» Atļauj, neko neaizliedz.

E. O. Bet, ja visu atļauj, tad kas gan galu galā ir sociālistiskais reālisms?

«S. R.» To nevar tā uzreiz pateikt. Bet patiesībā viss ir ļoti skaidri un vienkārši. Sociālistiskais reālisms, kā jebkura liela lieta, savā būtībā ir pavisam vienkāršs...

E. O. Primitīvs?

«S. R.» Nuja, primitīvs. Bet liels. Tādēļ grūti izskaidrojams.

E. O. Paldies, jūs man izskaidrojāt.

«S. R.» Lūdzu!

E. O. Kaut gan man šķiet, ka jūs pārāk primitīvi picejat nopietniem jautājumiem.

Sociālistiskā reālisma bruņinieks bija izsmēlis visas iekšējās rezerves un no tālākās cīņas atteicās. Tā amerikāņu dramaturgam Edvardam Olbijam neizdevās izmantot gadījumu, lai uzzinātu to, ko viņš nezināja.

Armins Lejiņš

Piecdesmito gadu beigās Alma Abele lasīja runas meistarības lekcijas LVU Filoloģijas fakultātes studentiem. Lekcijas bija fakultatīvas, un tās varēja apmeklēt arī citu specialitāšu studenti. Arī šo rindu autors.

Kādā reizē Alma Abele stāstīja, ka daiļrunātāja balss nokrāsa, tās augstums ir atkarīgs no tā, cik patīess ir teicējs. Kā piemēru māksliniece apcerēja atzīšanos mīlestībā. Lielākā daļa klausītāju bija topošās filologes, tāpēc viņa savu sakāmo adresēja tām: «Meitenes, kad jums kāds atzīstas mīlestībā, — ieklausieties! Ja tam puisim tenors pārgājis falsetā, tad viņš melo. Ja skan bass vai baritons, tad var padomāt. Bet, ja sirds piedāvātajam balss aizsmok vai aizlūst, — tad ziniet, ka tas ir īstais...»

Kāda sprigana studente cēla roku. Viņai bija savi ieskati: «Es vispār saku tikai patiesību. Un vienmēr un visiem tieši acīs. Vienalga, patik vai nepatīk!»

Almas Abeles laipni smaidošā seja kļuva nopietna. Klusēdama viņa pieņāca studentei tuvāk un laipnā, bet stingrā balsī teica: «Pirms tu otram kaut ko dod — paskaties, vai to nastu viņš spēs panest! Varbut tā viņam būs par smagu un nodarīs sāpes? Bet pasaulē sāpju jau ta ir pārāk daudz. Vai tev ir tiesības radīt vēl jaunas, liekas sāpes klāt?»

Iestājās klusums. Alma Abele atgriezās savā vietā. Lekcija turpinājās.

Rihards Kalvāns

Viņš bija no laukiem, no Jelgavas puses, pēc kara gadus piecus sešus darbojās Dailes teātrī to aktieru vidū, kuri tai laikā bez sevišķas profesionālas ievirzes papildināja ansambli. Par viņa likteni pēc tam, kad viņš atgriezās laukos, maz ko esmu dzirdējis. Viņam bija zelta rokas, viņš prata visu izlabot — pulksteni, radioaparātu, automašīnu arī. Brīvajos mirkļos pie sava grimētavas galda viņš cītīgi auda tīklus, nelielus iepirkuma tīkliņus, kurus teātra sieviešu personāls no viņa iegādājās.

Viņš ir kādreiz visai populārās «Dziesmas par kuģapuiku» līdzautors. Mēs to sacerējām kopīgi, un tās tekstu varbūt arī vajadzētu nodot iespēšanai šim izdevumam. Viņa optimistiskās un āķīgas asprātības mīlošās dabas dēļ teātrī viņu sauca par Etiķi.

Gribēdams draudzīgi padraudēt, Etiķis mēdza pacelt savas visai varēnās rokas cieši sakļaulo dūri, sacīdams — šitas āmurs no kāla nekad nenomūk.

Reiz pēc kādas saviesīgas kopā būšanas redzu — Etiķis grozās pa mēteļiem pieblīvēto gaiteni un saka: — Es ožu un ožu, bet nevaru saost, kur es esmu pakāris savu seskādas kažoku.

Reiz, ienācis lielajā vīriešu garderobē, kur mēs sēdējām 16 aktieru, Etiķis pamana Kārli Draudiņu, darbīgu, bet aktieru mākslā ne pārāk augsti situētu vīru. Draudiņam mati bija jau stipri atkāpušies, bija izveidojies tā saucamais «kronītis». Solīds, pavecāka vīra galvas veidojums.

— Ai, Draudiņ, — pēkšņā atklāsmē saka Etiķis, — tu gan esi liels aktieris. Tu esi izaudzis matiem cauri.

Peteris Pētersons

21.

Piecdesmitie gadi. Liepājas teātris ar izrādi viesojas Aizputē. Inspicēt ieradies toreizējais kultūras ministrs Jānis Ostrovs. Pēc izrādes viņš ieiet aizkulisēs, pateicas aktieriem, pēc tam zālē vēl runājas ar teātra vadību. Skatuves strādnieki krauj dekorācijas mašīnā, aktieri dzer kafiju grimētavā. Kāds ieminas, ka jāpiedāvā arī Ostrovam, vai tad šis vien varot «dot kafiju»... Ienāk ģērbēja, tāds jauns skuķis, vārdā Dzidra. Aktieris Viktors Zvaigzne, jokus dzidams, saka: «Dzidra, pasauc Ostrovu!» (Domādams, ka šī jau zina, kas tas Ostrovs tāds ir.)

Dzidra paņem kostīmus un iziet. Tos kastē nolikusi, viņa ieiet zālē un nobrēcas: «Ostrov, jūs sauc aktieris Zvaigzne!» Ostrovs apstulbst, tomēr iet. Ienāk grimētavā. Visi mēmi. Ministrs jautā: «Ko jūs, biedri Zvaigzne, vēlaties?» Zvaigzne bez valodas. Attopas aktieris Gudriķis: «Godājamais biedri ministr, mēs vēlamies jums piedāvāt kafiju.» Ministrs nosmaida: «Es jau padzēru...»

Edgars Pujēns

22.

«Ministrienes kundzē» spēlēju ministra palaidnīgo dēlu Raku. Pieņemšanā izrāde tiek novērtēta ļoti labi. Priecīgi skrienu pēc izrādes uz radiofonu. Pie Augstākās Padomes ēkas mani tikpat priecīgi saķer režisors Kārlis Pamše un pamāca: «Tu to visu ļoti labi darīji, bet, lai būtu vēl labāk, tā dūšīgi pacel roku ar cepuri gaisā, klieudz savu sakāmo vēl skaļāk: «Nost valdību! Nost valdību! Nost valdību!» (Šāds izklieziens man bija katra cēliena beigās.)

Mūs izdzirdējusi, garāmejoša tantiņa saliek rokas lūgšanā: «Dēliņ, nedari tā! Nemāciet viņu tā! Nebūs labi.»

Maiga Grīnberga

23.

Maskava. Trīsdesmito gadu sākums. Es bieži slimoju ar kakla iekaisumiem. Kārtējo reizi mani jāved uz polikliniku. Mamma, Anna Lācis, ir tik ātra un fiksa, ka es nepagustu pat attapties — esam pa durvīm jau ārā. Bet poliklīnikā, noņemusi uz garderobes letes savu aitādas kažoku, mamma sāk pilnā balsī kliegt. Es pārbīstos ne pa jokam. Redzu, mammai blūze mugurā ir, viss pārējais, kas pienākas, arī, bet... svārku nav.

Mamma uzsviež kažoku plecos un bezgala nikna par velto gājienu — pa durvīm ārā. Es knapi spēju līdzti tikt.

Dagmāra Kimele

24.

1988. gada 5. novembrī mūsu Teātra darbinieku savienībā sirsnīgi tiek izsniegtas jaunās biedrakartes. To saņem arī sekretārs Valentīns Maculēvičs. Kāve damies atmiņās par nu jau pārdēvētās biedrības laikiem, viņš klātesošajiem paskaidro:

«Mani nelaiķe Antonija Jansone aicināja stāties biedrībā, pārliecināda ar argumentu — kad tev vajadzēs zobus ielikt, tad biedriba par to samaksās...»

25.

● Pēc M. Ziverta «Tire[purva]» pieņemšanas izrādes Vaidavas kultūras namā. Režisors Pēteris Lūcis ar aktieriem Robertu Zēbergu, Ingu Aizbalti un Tālvaldi Lasmani nav īsti apmierināts. Izsacījis savu viedokli, Lūcis ar vārdiem «Laiks dzīvot un laiks mirt!» atkrīt krēslā, piesizdams ar roku uz pleca blakus sēdošai Inārai Ieviņai.

«Kāpēc jūs MAN to sakāt, režisor,» iztrūkstas aktrise.

Anita Mellepe

26.

Vairāki traģikomiski atgadījumi man saistās ar O. Krodera «Romeo un Džuljeta» iestudējumu Valmieras teātrī. Spēlēju tajā mūku Lorencu.

Trešajā cēlienā Lorencu — Romeo skats bija uzstādīts tā, ka Lorencu, rādams Romeo par viņa izmisumu un mazdūšību, nogruž viņu zemē.

Kādā izrādē redzu, ka Romeo — Jānis Dauksts — neceļas augšā un, uz grīdas gulēdams, skatās mani žēlām acīm. Iedomājos, ka viņš varbūt ir ko sasitis vai izmežģījis. Tālāk skats risinājās apmēram tā:

Mūks Lorencu: **Ak, nāvesgreks! Ak, nepateicīgs spits!**

Klusiņām: (Kas tev kait?)

Pēc mūsu likumiem tu pelni nāvi.

Klusiņām: (Tu ko sasiti?)

To laipnais princis tavā labā,

Tev bargā soda vietā lemdams trimdu,

ROBERTS ZĒBERGS

Dzimis Gaiļa gadā Skorpiona zvaigznājā.

- Atturīgs, bet ne noraidošs.
- Vienmēr ir tur, kur ir nepieciešams, nemaz nespējot iedomāties, ka varētu būt arī cīlādi.
- Spēcīgs ilgai un neatlaidīgai cīņai par to, kam noticejis.

Bet tu šis žēlastības neredzi.

Klusu: (Nu, kas tev ir?)

Romeo: **Ne žēlastība — mokas tās!**

Klusu: (Man bikses pušul) **Jo debess**

Ir šeit, kur Džuljeta!

Klusu: (Pakaļā, pa vili!) **Ik suns un kaķis,**

Ik pelīte un niecīgs radījums...

Klusu: (Pasauc ģērbēju!) **... Var dzīvot šeit un skatīt debesis.**

Klusu: (Ar adatu un diegu!)

Skata laikā liku saprast aizkulisēs stāvošajiem nelaimes būtību, un skata beigās Jānis stāvēja, pēcpusi iebāzis aizkulisēs, kur ģērbēja ar adatu un diegu rīkojās ap viņa bikšdibenu, bet ar galvu uz skatuves, runājot Šekspīra tekstus. Skata beigās, kad kļūme bija novērsta, frāze: «Ja nebūtu tas prieka sauciens skaļš, man šķirties būtu grūt' no tevis, draugs! Nu paliec sveiks!» — skanēja neviltoši patiesi, jo ar veselām biksēm Romeo varēja mesties ickšā nākamajā — mīlas ainā ar Džuljetu.

JĀNIS SAMAUSKIS

Dzimis Vērša gadā Veža zvaigznājā.

- Laimīgs, neapzinoties, cik laimīgs viņš ir.
- Nonāk pretrunā ar sevi, jo nestrīdas ar citiem.

27.

● Šīs pašas izrādes finālā Lorenzo, rampas malā ar muguru pret skatītājiem stāvēdams, mūzikai skanot, žestu valodā it kā stāsta ļaužu baram visu skumjo notikumu. Ļaudis klausījās ar seju pret zāli. Dažā izrādē mana žestu valoda un mīmika tika papildināta ar pusbalsī runātiem tekstiem, kam bija visai mazs sakars ar notiekošo. Bariņam, stāvot ar seju pret publiku, reizēm bija pagrūti valdīt smieklus. Atriebās man viņi smalki. Kādā izrādē, pacēlis galvu, ieraudzīju sev pretī vērstās sejas neizsakāmu skumju pilnas, bet vaigi visām spīdēja no asaru lāsēm, kas ar atgrīmu bija satriektas uz sejas. Ar to arī biju izmācīts.

28.

● Mīļa koleģa paāzešana notika «Seši mazi bundzinieki» izrādē, kurā dziedāts tiek par to, cik varens tieslietu zinātnis ir Krūmiņš, ko tolaik jauki splēja Jānis Ķikulis. Dziesmā bija vārdi:

«To zina Rīgā, Jelgavā,
Bauskā, Aucē, Kuldīgā,
Valmierā un ...»

(Te sekoja tas vietas nosaukums, kur izrāde notika.) J. Ķikulis to parasti nezināja un dziesmas laikā centās blakusstāvošajam Z. Misiņam pajautāt: «Kur mēs esam?» Zigis tīši vienmēr atbildēja nepareizi. Kolēģiem bija lieli prieki, kad viss ansamblis dziedāja, teiksim, Rūjienā, bet Ķikulis skaļā balsī — Strenčos!

Roberts Zēbergs

29.

**«ŠKĪBAS» SKOLĒNU DOMAS PAR RAIŅA LUGĀM UN TO VAROŅIEM
NO SACEREJUMIEM IZRAKSTĪJIS A. BARISJANS**

Jāzeps neveiksmīgais liktenis tragēdijā «Jāzeps un viņa brāļi».

Rainis savā lugā «Jāzeps un viņa brāļi» ieliek Bībeli.

Salīdzinot ar saviem tuvredzīgajiem brāļiem, Jāzeps ir tālredzīgs.

Jāzeps grib audzēt labību, ar ko noārdīt netaisno un asiņaino lopu ganīšanas iekārtu.

Jāzeps vainas dēļ pakļūst dažas aitas, un brāļi pieprasa, lai tēvs Jāzepu noper.

Zemkopības zemē Eģiptē Jāzeps kļūst par faraona vietnieku lauksaimniecības jautājumos.

Jāzeps pārziņā Eģiptē ir viss, kas saistīts ar labību, sākot ar lauku darbiem un beidzot ar sēklas fondu.

Lai Jāzeps brāļiem varētu atriebties, viņš ierodas Eģiptē, bet izskatās tik izbadējies, ka Jāzeps tiem piedod un pats aiziet uz tuksnesi.

Raiņa Jāzeps dodas pasaulē meklēt valsti, kurā varēs audzēt labību un mīlēt.

Nav skumjāka mīlestības stāsta —
Par Induli un Āriju tas klāsta...

Induļa humānisms visspilgtāk parādās asiņainajās cīņās ar iebrucējiem. Indulis iemīlas Arijā tad, kad pamana, ka tā ir sieviete.

Un Indulis tik ļoti mīl Āriju, ka, pat stipri gribēdams, to vairs nevar atstāt.

Kaut arī Mintauta tēls neatbilst vēsturiskajai īstenībai, tomēr īstajam Mintautam tas ir ļoti līdzīgs.

Leišu virsaitis Mintauts karo ar dusmu palīdzību, bet Induļa ierocis kaujā ir mīlestība pret Āriju.

Savā nāves stundā Indulis cer, ka visi vācu krustneši sadosies rokās ar kuršiem, bet viņu rokas vēl ir par īsām.

30.

P. Lūcis iestudē lugu «Dievi un cilvēki» Valmieras teātrī. Uz mēģinājumu atbrauc režisore V. Baļuna. Atkrise — priesterienes lomas tēlotāja — staigā pa kāpnēm un ar milzīgu patosu deklamē savu tekstu, te cilādama balsi augsti, augsti, te gremdēdama zemū, zemū. Pēc ainas režisore Baļuna saka: «Mazais, kā lai es dabūju tevi zemē?»

Aktrise: «Lūdzu, režisore, es varu tūdaļ nokāpt.»

31.

TEĀTRA STASTI

- Lai mazinātu dramaturgu sāpi, ka viņu lugas neiestudē, tās godalgu konkursos.
- Uz skatuves protot izdzīvot daudzas dzīves, ne katrs prot nodzīvot to vienu, savu.
- Dažs ne reizi mūžā teātri nav bijis un tomēr dzīvs!
- Strādāja par režisora palīgu: atcerējās, ko režisors aizmirsis.
- Katra viņa luga, kuru neiestudēja, bija teātrim ieguvums.
- Izrādi tik bieži, tik nesaudzīgi kritizeja, ka uz to jau vairākas sezonas nebija iespējams dabūt biļeti.
- Aktierim bija tik laba dikcija, ka publika dzirdēja pat to, ko viņš domā.
- Sļūpstēšanu piedod aktierim, nevis suflierim.
- Nevaru šajā lomā iedomāties citu aktieri: tik preliģis viņš ir.
- Aktieri dievināja daudzas. Bet viņš nebija dievticīgs.
- Ko var prasīt no aktiera mīlas skatā, ja partnere ir viņa sieva!
- Dramaturgs bija pārsteigts: kā no tik vājas lugas var izveidot vel vajāku izrādi?!
- Tam vajadzētu būt precīzam, perfektam aktieru ansamblim — visās lomās teātra kritiķi!

32.

● Reiz Valdemārpili mūs, vīriešus, izvietoja naktsguļai kādā tukšā veikala telpā. Garlaicības mākti, nolēmām veikala logos izlikt dažādas vīriešu mantas: kurpes, šlipes, kreklus utt., — klāt pieliecot zīmītes ar ļoti zemām cenām. Verojam, kas notiks. Jā! Pie loga sāk pulcēties ļaudis, galvenokārt vecākas sievietes; brīnās: vai tiešām tik lēti? Pēc laiciņa pie durvīm atskan klauvējiens un ienāk kāda izpildkomitejas darbiniece (virs mums otrajā stāvā bija «pagastmāja»). Viņa pavēlēja mums logus atbrīvot, jo cilvēki nākot un prasot, kad tas pārcenoto preču veikals tikšot atvērts. Tā beidzās mūsu tirdzniecības «afēra».

33.

● Reiz Ainažos rīta pusē administratore, Zandbergs un es ejam pastaigā un nolēmjam kaut ko «pastrādāt». Domāts, darīts. Paņēmām pa malkas pagalei, paludzām veikalā tās iesaiņot, tad bufetē lūdzām ieziest ar taukiem un, nesamos iespieduši padusē, dažas minūtes pirms izbraukšanas ieradāmies kultūras namā. Ar uzspēlētu vienaldzību krāvām savas pagales koferos. Kolēģi: «Kas jums tais pakās?» Mēs: «Zuši! Bufetē papildnam.» Tas bija bumbas sprādziens. Laika vairs nav, bet apstāšoties Staiceles ceļa galā, tur līdz bufetei tuvāk. Visi gribētāji rikšiem, mēs skatāmies, kas nu notiks. Mūsu kolēģis Karelis — tirdzniecības jautājumos apsviedīgākais — pirmais bufetē un pirmais ārā. Uz jautājumu, kāpēc neko nenopircis, atbildēja: «Tie ir tādi maziņi.» Asprātīgs, vai ne? Pārējie tomēr sabruka bufetē; kas tur notika, nedabūjām zināt, bet tas dusmu izvirdums, kas nāca pār mums, nav aprakstāms...

CENA RbL. 0.20 NO KATRA DEBUNA

elebulu

Ulubeles paštāvīgi atkarīgās

REPUBLIKAS IEKŠĒJAIS ORGĀNS N: 2.

„SKAISTĀS VALDNIECES” PLANĒTAS
OFICIOZS

Nr. 3 (IZNĀK REIZI PĒC 2 DIENĀM)

CETURTDIEN, 26. V-1960. G. Rm.

CENA 2.0 KAP. NO PERSONĀS

NU, ārpriāts

34.

Mūsu teātros humors ne vienmēr palicis tikai mutvārdu daiļrades līmenī vien. Reizi pa reizei, it sevišķi materiāli vai morāli grūtos brīžos, arī kādos teātrim īpaši nozīmīgos momentos, ir atradušies entuziasti, kas koleģus priecējuši ar speciāliem jokiem izdevumiem. Šodien kā dārgas relikvijas tie glabājas muzeju fondos vai mākslinieku privātajos arhīvos.

Sajā reizē ielūkosimies trijos izdevumos: Tautas teātra dramatiskās studijas žurnālā «Ugunskurs» (1944), Dailes teātra legendārajā sienasavīzē «Ploška» (1945) un oficiozā «Nu, ārpriāts!» (1960).

35.

Lūk, ko Egka saka par sevi:

«Aktiera ceļš ir ļoti grūts un vienkāršs. Vajag pastaigāt tikai pa Valtera prospektu. Bez tam filmā mani paņēma mana auguma dēļ, lai zvejnieka zābakiem varētu pierīkot koturnas. Tas bija «Zvejnieka dēlā». Filma «Sarkanās lapas» man iesākās no otra gala, kur pirmajā skatā mani pakar, tādēļ ka es raudu. Filmā «Ilze» es daudz skūpstos, tādēļ ka nesapratu, ko runāja mana partnere Zigunova. Tāpēc visi saka, ka šajā filmā es esot negatīvais. Laikam scenārija dēļ, kurš nebija visai pozitīvs. Bez tam esmu piedalījies vēl dažās filmās, kuru nosaukumus esmu piemirsis.»

Šī intervija — mistifikācija ar Eduardu Pāvulu ievietota oficiozā «Nu, ārpriāts!» 1960. gada 26. maijā — Eduardu dienā.

(No Miervalda Ozoliņa privātarhīva.)

36.

«PLOŠKA», Nr. 6

«Ploškas» moto.

Iznāk tad, kad nevar vairs saturēt.

Kas Globteātris ir bez Sekspira?

Stils — brīvs, mugurkauls — stīvs.

Kas ir Dailis teātris bez Raiņa?

1945. gada 13. septembrī DT ansamblis kavējās atmiņās par Raiņa dažas krēslas stundas.

Noplukusi biste, divas mikroskopiskas buķeītes bij ārējais ietērpis un simbols. Dominēja laba griba un sirds. (..)

Margas Teteres režijā, Felicitas Ertneres vīrsrežijā un Eduarda Smiļģa ģenerālrežijā jaunie un jaukie DT kadri,

«kam mieru nedeva tos garos gadus

tās gari elstās, sēri jautrās skaņas»,

uzsāka Raiņa tautasdziesmu «Pūt, vējiņi!» ... Un tapa mēģinājumi, un tapa ģenerālmēģinājumi, un tapa pieņemšanas izrādes, un tapa pirmizrāde.

Par Margu Teteri jāsaka: viņa iet stingri E. Smiļģa pēdās — uzrāda lielu drosmi, izvēlas klasiķu darbus, lieto bargu toni, baras mēģinājumos un savās režijās spēlē pirmās lomas.

Felicita Ertnere kavējas pie tā darba, kas skatītājam, no izrādes aiz-
ejot, paliek un saglabājas kā iegūta vērtība, par kuru plaši runāja Maskavas viesis Jurijs Zavadskis un kuru mēs, DT, saucam par brudierēšanu.

Turpretim Eduards Smiļģis pārstāvēja režiju ar klasisko un apcerušo: *Laissez faire! Laissez passer!* (Ļaujiet darīt! Ļaujiet notikt!)

Mājīgajā un plašajā rijas piedarbā — maltuvē — efektīgi vētru uzbūris ar kaplodziņā plandošu zaru Ģirts Vilks — bravo!

Pārējās ainas noris grandiozajā, modernajā stilā un latviskā gaumē darinātajā vestibilā.

Pārveidodami Maskavu, patlaban arhitekti pārrulējot sešstāvu ēkas no vienas vietas uz otru.

Ģirts Vilks nav palicis pakaļā, jo pārstādījis simtgadīgus bērzus un ēgli vienā dienā.

Gaumīgu un piekļāvīgu muzikālo fonu devis Indulis Kalniņš. Un, bāzēdamies uz Valdmaņa (profesores Jegorovas skoloto) balsi, rakstījis tam grandiozas ārijas ar gājieniem à la Musorgski un Richard Wagner, ko katrs vis nevar izturēt!

Režijas oriģinalitāte ir tā, ka nav tukšu vietu, jo nav paužu, atskaitot cēlienu starplaikus.

Pielietodama etnogrāfiskos atribūtus, iespaidīgu uzvedumu un dejas iestudējusi Erika Ferda. Jābrīnās, ka tik nīprs puika kā Gatiņš izpalicis no dejas.

Caurviju darbība šķiet: ņem no pulka, kuru gribi. Visas sieviešu kārtas būtnes lugā vienlīdz skaistas, greznas, vienlīdz augstiem plecu polsteriem un visas precību gados! Māte, meitas, Ciepa vai Orta, tikai ar to starpību, ka katra ir no sava novada: Rucavas, Kursas, Alsungas, Abrenes.

Vietu, kur Anda jūsmo: «Es nu gan neraudātu,

es staigātu smiedamās,

Rīgas rotas cilādama,» —

derētu strīpot, jo Andai ir tik daudz savu greznumu, karuļu un kniepkenu, ka vēl ko uzkārt vai piespraust pat tehniski nav iespējams.

Svaigs, brašs un spēcīgs Uldis — Kārlis Valdmanis. Uz viņa balss stiprumu, kā jau teikts, būvētas lugas dziesmas; vēl atliek runāt par viņa kakla un roku stiprumu.

Visas lugas daiļjāvas — Anda, Baiba — izdusas uz viņa rokām, un visa Zanes loma (ja tā var teikt!) karājas Uldim kaklā!

Skulpturāli izturētu roku pozu no Knidas Afrodītes saņēmusi Ciepa — Stubava — un statiski to iztur visu lugas norises laiku. Laba stabilitāte!

Vislabākais dialogs lugā ir vieta, kur Baiba un Uldis neredz viens otru (Baiba aiz egles, bet Uldis — vestibulā).

Svētīgi tie, kas neredz un tomēr **dzird** viens otru, jo mākslas valstība viņiem pieder.

Nevar paiet garām vēl vienai lugas režijas iecerei. Lai uzskatāmi rādītu arī skatītājiem lugas kāpinājumu vai attiecīgas frāzes akcentu, no skatītājiem pa labi uzmontēta tāda kā sastatne no baļķiem, tāda kā piemiņķļa pakāje (isteni neidentificējams atribūts!), uz kura tad nu pēc vajadzības attiecīgais tēlotājs pakāpjas, sajūtu vai akcentu, vai lugas ideju kāpinādams.

Virtuozu gaitu izvēlējis Hermanis Vazdiks — Didzis. Viņš soļo, kā reizinašanas zīmes rakstīdams, un stāv uz pēdu ārējām malām, panākdams kolosālu efektu. Šo metodi pārņēmdami, mūsu hroniskie bohēmieši nevarēs vis šovakar pavisam piedzerties, jo tehnika ir veicama tikai ar skaidru galvu.

Augstvērtīgs un apbrīnojami progresējis ir arī Vazdika runas veids. Ir gadījumi, kad viņš atver lūpas, piemēram, kad jādzer alus, toties abas zobu rindas visos monologos un dialogos paliek hermētiski noslēgtas.

Baibas figūra gleznaina un maīga. Pie lomas Kaldovska ir strādājusi ar bārenītes čaklumu. Interesanti noskaidrot: kādu profesiju viņai ar Gatiņu režija piešķīrusi lugā?

Pūt, vējiņi! — Var zēģelēt!

1938. gada 20. decembrī Latviešu aktieru arodbiedrības Teātra skolā notika Ziemassvētku balle. Iznāca vakara avīze. Tajā bija arī vizitkaršu mīklas.

1. VARAVS SMOLDRECS — trupas vadītājs,
2. BAZIS NARINS — iekšķīgo lietu pārzinis,
3. MARGO NAHOLE — naivā,
4. CELIFERE TARNITE — ķermeņa tīrkultūras demonstrētāja,
5. GATIS SUGUBULS — inkasents, vēderrunātājs,
6. NOLIŅŠ PALDARS — virtuozs uz ķemmes jeb friziera izpalīgs,
7. PĒRS KOKUJABS — intīmo dziesmiņu izpildītājs,
8. J. NILS JASIŅŠ — dvēseļu gids.

Varbūt jūs vēlaties pārbaudīt savas zināšanas un atmiņu? Varu pastāstīt, ka trupas vadītāja jēdzienam pastāv taču arī sinonīms, bet «iekšķīgo lietu parzinis» patiesībā bija norūpējies par topošo aktieru pārdzīvojuma patiesīgumu. Margo Nahole, šķiet, nodēvēta par naivo tāpēc, ka sirdsskaidro meiteņu tēlotājam pasniedzēja pieprasīja analogas īpašības arī dzīvē. Ar ķermeņa «tīrkultūru» jāsaprot ārējo izteiksmes līdzekļu precizitāte, bet inkasents un vēderrunātājs vienā personā iespējams tāpēc, ka Sugubula kungs, būdams skatuves runas pasniedzējs, paralēli strādāja arī skolas birojā. Paldara kungs savukārt ir nokaitinājis šo mīklu izdevēju ar savām nepieņemamajām prasībām mūzikas teorijā. Intīmo dziesmiņu izpildītājs patiesībā pamatdarbā bija direktors ļoti reprezentablā iestādē, bet skolā liriski klusnāti lasīja lekcijas mūzikas vēsturē. Dvēseļu gida apzīmējums dots gandrīz tieši: Zariņa kungs — viens no ievērojamākajiem tālaika psiholoģijas lektoriem Rīgā.

38.

STIPRS SMIŅĶIS

Kad pasaules karā pēc Rīgas krišanas latviešu strēlnieku pulki klida pa Krieviju, Arzamasā satikās 5. un 6. pulka aktieri. Tur bija Ozolkāja, Osis, Ada Šlink, Valters un Amtmans-Briedītis, Berta Rūmniek, Irina Vesmiņ, Knībīš, Gailis-Santeklers, Zaķis u. c.

Kādu dien aktieriem ienāca prātā, ka nebūtu slikti, ja dabūtu iemest kādu šnapsi. Radās ideja: izrakstīt caur virspavēlnieka istabu no lielinieku nacionalizētā brankūža. Visu lielinieku karapulku virspavēlnieks bija Jukums Vācietis, bijušais 5. pulka komandieris un aktieru draugs. Ēvalds Valters uzņemas šo uzdevumu.

Generālis, izlasījis lūgumrakstu, pasmīn:

«Ak tad divus spaiņus spirta jums vajag priekš atsmiņķēšanās?»

Labi. Vācietis paraksta pieprasījumu par vienu spaini spirta.

Bankūža komisār-pārvaldnieks no teātra būšanām nekā nesaprot. Domā, laikam jau tikai ar spirtu var smiņķi dabūt nost. Izdod arī.

Piektais pulks nevar nogaidīt izrādes beigas vien. Tovakar gāja «Nogrīmušais zvans». Lielā steiga aktieri dodas uz piektā pulka mitekli, kur tās dzīres rikotas; daži pat nepaspēj lagā atsmiņķēties. Jo kara laikā mērs šnapsa — tas nav joks!

Visa nakts un diena paiet vienā liksmībā. Te gadās generālim Vācietim satikt aktieri Gaili-Santekleru.

Viņš skatās nogurušajā ballētājā, skatās un smīn: «Liekas, tev, draugs, ir bijis ļoti stiprs smiņķis — vēl tagad balts un sarkans uz vaigiem!»

«Jā, stiprs gan!» Santeklers atjoko.

«Nu, un kāds tad tas atsmiņķis bija?»

«Arī stiprs! Bet mēs to atšķaidījām ar ūdeni.»

39.

JAUKI PAVADĪTAIS LAIKS

- Aleksandrs Mihelsons bija filozofs. Viņš mīleja skatīties dzīvē un kluset. Kādurīt viņš ierona uz mēģinājumu un stāsta:
«Vakar apbrīnojami jauki pavadīju laiku.»
«Nu?» viņam prasa. «Kādā sabiedrībā vakar biji?»
«Sedējām abi ar Valdšmitu stūra krogā — veselas astoņas stundas neapgrūtinājām viens otru ne ar vārdu.»

40.

VECAIS MĪMIS

- Vecos laikos Dailes teātra direkcija saviem labvēļiem un atbalstītājiem rezervēja godavietas pirmizrādēs.

Arī ministrs Zigfrīds Meierovics daudz darīja teātra labā, tak laipni piedāvātās brīvbiļetes neizmantoja, kaut gan bieži apmeklēja teātri.

Kādu dien Dailes teātra sētnieks — vecais Mīmis — apstaigā savu rezidenci, raudzīdamies, vai viss kārtībā. Priekšnamā pie kases garajā rindā viņš redz arī Meierovicu. Pēc vienkārša veča saprāta tas neliekas visai pareizi. Viņš lūvojas biļešu pircēju rindai un nostājas blakus ministram. Tas domā savu domu un nepamana Mīmi.

«Kļau!» Mīmis parausta Meierovicu aiz piedurknes. «Vai tev jāpērk biļete? Vai tad tev nedod?»

Ministrs no sirds iesmejas: «Visiem nevar piedot, draugs. Dažiem jāpērk.»

No Rutku Tēva vākuma.

Tas notika četrdesmito gadu beigās. Centos dramatisēt fragmentus no brāļu Kaudzišu «Mērnieku laikiem». Ar lieliem panākumiem uzvedām atsevišķus skatus. Tajā ainā, kur Ķencis un Pāvuls guļ laulības gultā, gribējām parādīt, kā Ķencis baidās no spokiem, ieraugot uz krāsnaugšas tumsā spīdam kaķa acis. Protams, šodien mēs to izdarītu ar gaismas tehnikas palīdzību, bet toreiz bija vien jādabū uz skatuves skolas apkopējas runcis.

Pēc pirmās izrādes biju pārliecināta, ka viss noritējis vislabākajā veidā. Acis bija spīdējušas, un Ķencis bija drebējis. (Kaķi līdz istajam «iznācīnam» aizkulisēs klēpī turēja viena no aktrīsēm.) Otrajā izrādē skatos — mana «kaķa aktrise» satuntuļojusies brezenta mētelī. Runcis par brīvības ierobežošanu atriebies ar kaķim vien raksturīgiem paņēmieniem — viņa «asistentei» kleita slapja gan! Arī šajā vakarā runcis pacentās, aktrisi nebija glābis pat biežais mētelis. Vēl vairāk — ticis beidzot uz krāsns brīvībā, runcis, nerēķinādamies ar režisores ieceri, kā bulka metās pāri skatuvei, publikā iekšā un pa zāles durvīm ārā! Zālē ovācijas, bet Ķencis sabijies pa istam, pārvēlies pāri Pāvulam sienmalē.

Olga Krieva,
Gulbenes Tautas teātris

● Bijām Remtē ar izrādi «Akmeņainais ceļš». Līdzī albraucis galvenais režisors Nikolajs Mūrnieks, lai redzētu, kas un ka, un arī, lai Remtes ezera pamakšķerētu. Iebraucām ezerā, Mūrnieks, Udris (izrāžu vadītājs) un es. Kādu laiku mērcējam pludiņus ūdenī, bet nekas prātīgs nav. Mūrnieks izņem savu dzintara iemuti, nolauž pusi cigaretes un aizsmēķē. Pēc kāda brīža paliek nemierīgs un ļoti uzmanīgi, nokoncentrējies vēro pludiņu. Udris jautā: «Ir?» Mūrnieks atbild: «Nav...» Iemute, protams, no zobiem ārā un ar visu cigaretī nočūkst vien ezerā. Udris nosaka: «Jā, nav gan...»

Edgars Pujēns

● Tiek spēlēta izrāde «Lielkungs Puntila un viņa kalps Mati». Puntila — nelaiķis Herberts Aigars, Mati — nelaiķis Daumants Milgrāvis, sufliere Irma Briede. Aigars ieradies manāmi «silts». Tādās reizēs viņš, kā likums, aizmirsa tekstu un nedzirdēja suflieri.

Neraugoties uz visu, laimīgi tikuši jau līdz skatam — kāpšana Hatelmas kalnā. Te kā saukts — Aigaram «melns» klāt. Milgrāvis mēģina glābt situāciju, bet Aigars tādu glābēju nemaz nepamana. Briedīte suflē arvien skaļāk. Aigars nedzird. Beidzot viņš vairs neiztur un gaiši noprasa: «Ko?!» Briedīte pasaka. Aigars nesaprot un pilnā rīklē nokliedz: «Ko tu tur teici!?» Sufliere tāpat tekstu pretī. Aigars nosaka: «Ahā, Milgrāvi, kāpsim augšā!...» Zālē ovācijas, aiz kulisēm smeļ raudādami, bet izrāde turpinās līdz pilnīgai uzvarai.

Edgars Pujēns

44.

«Cik tur humora, cik anekdotes, spriediet paši, bet mēs par to savā laikā smejamies.»

Alfrēds Janušans

45.

Drāmas teātra studijā eksāmens pie Ievas Celmiņas. Eksaminejas studente Gaida D. «Pamazināmā forma no vārda «desa»?» — «Cisiņa,» atbild studente.

Tāpat eksaminē I. Celmiņa. Eksaminējas Drāmas teātra aktieris Iricis Eglītis, toreiz arī vēl studists.

«Pirmatnējā forma no vārda «vīrs»?» — «Tēviņš,» atbild Eglītis. (Vajadzēja «vīras» no lietuviešu valodas.)

Iestājeksāmeni fakultāte.

«Ko jūs esat lasījis?» — ««Kā rūdījās tērauds.»» — «Ko jūs varat pastāstīt par Pāvelu Korčaginu?» — «To es neesmu lasījis.»

«Kas ir Staļins?» Pēc ilgas domāšanas: «Ģenerālisimuss, Politbiroja loceklis, partijas pirmais sekretārs.» — «Un Gomindans?» — «Partijas otrais sekretārs.»

46.

Vēl no studijas laikiem. Skatu vakars pie V. Baļunas, 2. kurss. Skatā no Ļermontova «Diviem brāļiem» piedalās Irēne Graudiņa (skaistā kņaze un mana sieva lomā) un es — vecais kņazs ar baltu žabo, melnos svārkos — un tāpat tērptais kursa skaistulis Kārlis Trencis — jaunais kņazs.

Iet skats pēc skata. Pēkšņi viens skats draud izjukt — un tā vietā jānāk mums.

Panika, samekleju Graudiņu un nu meklēju Trenci. Skraidu pa visām telpām — Trenča nekur nav. Pēkšņi laimīga doma, un es klauvēju pie mazām durliņām: «Trenčuk, vai tu tur esi?» Atskan dvesiens: «Jā.» — «Trenčuk, mūsu skats tūlīt.»

Atveras priekšsvars, vecais kņazs ar sievu uz skatuves. Tiek pieteikts jaunais kņazs, un ar filmzvaigznes smaidu nāk žilbinošais Trencis.

Ak, liktenīgie Ļermontova teksti!

Es: «Kur jūs tik ilgi bijāt, Jurij Aleksandrovič?»

Viņš ar uzpērkošu smaidu: «Es biju vienā interesantā vietā.»

Bilde vairāk nekā skaidra. Es smieklu krampjos nokritu uz grīdas, raustos kā epilepsijas lēkmē, un jānolaiž priekšsvars.

Alfrēds Janušans

INĀRA IEVIŅA

Dzimusi Vērša gadā Vēža zvaigznājā.

- Ar smaidu ieņem cietokšņus, ar humoru sakauj ienaidnieku.
- Mainoties neļauj stāvēt uz vietas citiem.
- Ar daiļrunīgu klusēšanu pasaka svarīgāko.

KRĀJUMS DRUKĀTS UZ LIGATNES PAPIRA.

Pirmajā anekdošu krājumā tautā iemīļotos aktierus un režisorus portretējis mākslinieks **Vitolds Svirskis**.

LIGITA DĒVICA

Dzimusi Pūķa gadā Strēlnieka zvaigznājā.

- Melns vai balts, bet nekad pelēks.
- Spēj vienā mirklī mainīties.
- Sievišķīgās kaprīzēs nezaudē majestātiskumu.

ŅINA LEIMANE

Dzimusi Gaiļa gadā Dvīņu zvaigznājā.

- Gribēt — nozīmē varēt.
- Aktrise, kurai nav neieņemamu cietokšņu.
- Notic, lai saprastu.

1989. gada pavasaris — jubileju laiks mūsu Nacionālajam teātrim, Operas un baleta teātra māksliniekiem...

Šajā krājumā sevišķi gribam izcelt trešos jubilārus — valmieriešus. Par viņiem varetu sarakstīt īpašu teātra optimisma grāmatu. Ar to gribam atgādināt — žurnāla «Teātra Vēstnesis» redakcija turpina vākt teātra anekdotes, interesantu notikumu, situāciju un nostāju pierakstus.

M ū s u a d r e s e: Rīga-2, Eduarda Smiļģa ielā 37/39.

AIGARS VILIMS

Dzimis Aitas gadā Lauvas zvaigznājā.

- Situāciju ekvilibrists.
- Mierīgai formai vētrains saturs.
- Apburošs smaids un milzīga dzīvotspēja.

47.

EMILIJA BERZIŅA

Mūsu visu mīļotai IRMAI LAIVAI

1969. g. 4. V

Gan rakstām Tev uz palsas papīrlapas,
Kur rakstīt prasītos uz baltas bērza tāss,
Jo novēlēt Tev gribam dienas baltas, labas
No dailes mūžīgās, kas vizuļo un lās...

Mums atmiņā pa joņojošiem gadiem
Tas mirklis teātrī, kad saredzējāties;
Tu biji meitene ar linu maliem
Un slaidumā pēc jaunas gaceles.

Un šķita, ka no mums kāds projām gainī
Tās lomas, pēc kā dvēse slāpst un alkst, —
Tu viena nospēleji visu Raini —
Gar lūpām aizslīdēja mums šis saldaiss malks...

Šīs lomas brīnišķās — to katris zina —
Zelts tīrais — Maija, Magone!
Un maigā Laimdota un cēlā Dina —
Bet tas nav viss vēl, tālu nē!

Kas paliek dažam tik iekš kārtim zilēts —
Tas klēpī Tev kā abols briedis krit,
Nāk dramaturgs, jauns ģēnijs Mārtiņš Ziverts, —
Tev lomas «Ākstā», «Juri», «Varā», cik tik tiki!

Ak, neuzskati vien kā skauģu vaidu
Šo lomu klāstul Mēs tik gribam pasacīt,
Ka vēlām laimes Tev ar siltu smaidu
Un atkal jaunas lomas — vismaz sešdesmit!

P.S.

Ak, piedod, Irina, man šo rakstu,
Kas gudris, teiks — ka esmu skribents traks,
Ar kuslo spalvu papīru ja bakstu
Pēc tam, kad rakstījis par Tevi Čuks.

48.

1988. gada rudens viesizrādes ASV, Sanfrancisko. Viesizrādes iet uz beigām. Māc jau nogurums, arī Z. Stunguri. Viņa ar ružu sārtina ausu lipiņas.

Aktrise Grīva: «Kāpēc jūs krāsojat ausu lipiņas?»

Stungure: «Lai izskatītos jaunāks ģimīs!»

Grīva: «Bet jums taču visu izrādes laiku lakatiņš galvā!»

Zigrīda Stungure

49.

Aktieru vidū ļoti iecienītā daktere Meta Saulīte redz sapni — viņa tur rokā trīs akmeņus.

Tās pašas dienas vidū pie viņas kabinetā tieši no mēģinājuma vaide-dams iedrāžas tautas un arī dakteru ļoti iemīļotais aktieris:

«Sāp, vai kā sāp!»

Dr. Saulīte viņu mierina: «Neuztraucieties, viss būs kārtībā, visu izda-rīšu.»

Un patiesi — pēc zināmas procedūras dakteres rokā trīs «akmeņiņi»: «Nu redziet, tie ir tie trīs akmeņi, ko es jau nosapņoju!»
Aktieris esot paspējis pat uz vakara izrādi.

Maiga Grīnberga

50.

Aktieris K. Ozols strādāja teātrī arī par dežurantu. Pirmssvētku dežurā zvana pa telefonu un prasa: «Vai Dumpis teātrī?»

Ozols: «Nē, mums viss ir kārtībā, nekāda dumpja nav.»

Jūlijs Bebrīss

51.

Ģirtam Jakovļevam allaž bijusi tieksme kādu «iznest cauri», neba jau jaunā nolūkā. Kādudien, kad tikko sadalītas lomas jaunai izrādei, viņš uz-sāk sarunu ar Uldi Dumpi, labi redzēdams, cik kāri abu dižo un populāro sarunai seko kāds jauniņais aktieris.

«Cik tad tu, Uldi, režisoram samaksāji par savu lielo lom?» Dumpis, ātri apķerdams, kas par lietu, tā paklusāk atbild:

«Nu, pieci simti...» — «Maz. Vajadzēja iet līdz tūkstošim.» — «Man pašlaik nav vairāk, mašīna jāpērk.» — «Es gan viņam došu tikai trīssimt, man vajadzīga jauna istabas iekārta...»

Jauniņais to neiztur, sasarcis sārts, viņš patiesā sašutumā iekliedzas: «Kāda nejdzība! Es gan mūžā nekad nevienu kapeiku viņam nedošu!»

Maiga Grīnberga

1964. gada atceļa no literāra vakara Ventspilī, kapjot no mašīnas kārtējai smeķēšanas pauzei, nejauši izkrita un nemānīts palika uz ceļa Ārijas Elksnes izlabotais un redakcijai drukai nododamais «Uz tavu veselību, zeme!» vienīgais manuskripts.

Kad dzejniece man piezvanīja, visur meklējama zudušo, lai apjautātos, vai kādā nebūt kārtā nav pie manis ieklīdis, atbildēju, ka nē, un izmisu līdz ar viņu.

Atminējos formulu ar autogēni sugstējošu spēku, ko reiz, kad man straujajā Kemeru upītē iekrita atslēga, ieteica Mildas Zālītes mātesmāsa. Skaitīt koncentrēti pie sevis: «Svētais Antonij, nāc palīgā!» (Jo Antonijs esot pazudušo lietu patrons...)

Sugestijai bija spēks — atslēga atradās. Nezinu, vai Ārija Elksne uz manu ieteikumu šo formulu skaitīja, bet es gan — koncentrēti un sirsnīgi.

Manuskripts atradās. To bija pacēlis kāds gājejs vai braucējs, izrādās — inteligents un atļaps, un nodevis to Rakstnieku savienībā Rīgā.

EMILIJA BĒRZIŅA

1964. g. 13. XII

EKSPROMTS

Vai tas ir tas lapu žūksnis,
Krustcelēs kas toreiz zuda,
Un to neaprija dūksnis,
Grāvja straume gluma, ruda?

Neizsvieda vēja brāzma
Tiklos augstos, sausos kokos?
Kāda sirds to vieda dāsna,
Cēla saprotošas rokas.

Nu ir gaisušas no vaiga
Zēlabu un raižu krokas,
Lasīt var kad vārsnu maigu
Grāmatā, kas atdus rokās.

Mīļajai māksliniecei EMĪLIJAI BĒRZIŅAI

Katru reizi Jūsu balsī
klausamies kā brīnumā:
Kādu aizraujošu speku
rakstu mākslai piešķir tā!

Mazs un pelēks dzejolītis —
pēkšņi skaties — cik tas skaists,
Sulīgās un svaigās krāsās
sendzirdēti vārdi kaist;

Rindas aizlido kā ziedi,
iekrīt tieši dvēselē,
Viņu smaržu ieelpojam
it kā pirmo reizi mēs;

Bija tikai dažas rindas,
tikai dzejolītis mazs,
Bet Jūs likāt viņam aiznest
projām mūs no ikdienas...

Par cilvēcisko sirsnību un mākslu
pateikdamās — Ārija Elksne.
Veltījums dzejoļu krājumā
«Uz tavu veselību, zeme!».

53.

No pastāstu cikla «MANI DIREKTORI». TIKAI PRIEKU!

Vilis Bergmanis darbā bija ļoti prasīgs, sadzīve demokrātisks. Brižam lirisks. Kad liriku pārņēma drastikas gars, viņš atcerējās savus kādreizējos aktiera un mīlētāja panākumus: «Mēs Jaunā Rīgas teātri...»

Tādas reizēs viņš pārņēma tagadējiem aktieriem jūtu remdenību, fantāzijas trūkumu.

Par visu to tika runāts mazajā viesnīcīnā Krustpilī pēc «Zaļās zemes» izrādes. Pēkšņi viņam ienāca prātā doma, ka vajadzētu «inspicēt» viesnīcu Krustpilī — Daugavas otrā krastā (tur nakšņoja izrādes dalībnieku lielāka daļa). Iebilde par pārvietošanās grūtībām viņam lika aizsvilt dusmas: «Un jūs esat aktieri? Es pierādišu, ka pēc pārdesmit minūtēm mēs jau varam būt tur!»

«Pārceļtuve vēl nestrādā. Vēl agrs,» iebilda Edgars Zīle un Karps Klētnieks. «Saderam!» Derību summa bija liela.

«Aiz manis! Un neatpalieciet!» Vilis Bergmanis metās pa trepēm lejā, pa ceļam dodot norādes: «Mēs esam zagļi! Saprotiet? Visi zagļi, un mums ir jāglābjas no briesmīga soda!»

Daugavas krastā Vilis Bergmanis izmisīgi māja rītausmas makšķerniekam laiva. Jādomā, ka makšķernieks nolīcēja tēlotajam izmisumam. Tiklīdz saklupām laivā, Vilis Bergmanis lika makšķerniekam priekšā uz soliņa nautas zīmes. Citu pēc citas. «Ātrāk, ātrāk! Pie viesnīcas ātrāk!»

Laivinieks, bez šaubām, bija pārsteigts, taču honorārs viņa šaubas vērtā kāpinātā enerģijā.

Direktors šajās derībās uzvarēja, bet naudu no zaudētājiem atteicās pieņemt: «Man naudas pietiek; Noriņskā nopelnīju daudz. No jums man vajaga — prieku! Tikai prieku!»

54.

TREŠAIS VĀRDS

Man bija uzticēts «No saldenās pudeles» inscenējums, kad Vilis Bergmanis pasauca savā kabinetā: ««Pudeli» laisis Katlaps, tev jālaisa «Zvaigznes»*.» — «Direktor!...» — «Nečiksti! Teātri ir jādara tas un jādara tā, lai teātrim būtu labi. Visam teātrim.» — «Bet...» — «Bez kādiem «bet». Nu labi. Zinu: teiksi, ka Blaumanis tev patik... Norunāsim tā: par šito upuri es tev atļūdināšu; nākošajā sezonā no iepļānotā visa repertuāra tu varēsi izvēlēties.»

Pienāca nākošā sezona. Apsprieda repertuāru, mani direktors aizmirsa. Pats aizbraucis uz Ķemeriem ārstēties. Uzrakstīju viņam uz turieni vēstuli, atgādināju solījumu un darīju zināmu, ka no visām izlasītām lūgām man sirdī iekritis «Trešais vārds**». Un vēl piebildu, ka Drāmā neviens režisors, izņemot mani, šo darbu nespēs pabeigt, — šajā vietā vēstules lappuse ir pierakstīta, teikuma nākošā daļa ir lapas otrā pusē, un tajā teikts: «jo iestudējuma puslaikā es to režisoru nogalināšu.»

Mana jokošana varēja maksāt dārgi; labi, ka Vilis Bergmanis atplēsis vēstuli brīdī, kad pie viņa sēdējais Zanis Grīva. Aizlasījis vēstuli līdz manam apgalvojumam, ka neviens režisors bez manis nespēs «Trešo vārdu» iestudēt, direktors sācis kliegt, ka izsviedīs mani no teātra par tādu iedomību. Zanis Grīva paņēmis vēstuli: «Skaties, kā vēstule beidzas!»

Tās pašas dienas pievakarē mani izsauca uz Ķemeriem un direktors ilgi kratīja manu roku: «Lūk, tā vajag iestāties par to, kas mums iekritis sirdī!»

Kārlis Pamše

* A. Korņeicēna luga «Kāpēc smaidīja zvaigznes».

** A. Kasonas luga.

Anekdotiski nostāsti iz Dailes teātra sensenās un nesenās ikdienas.

ŠIS TAS PAR TEĀTRĀ PAZARNIEKIEM

Teātra ugunsdzēsēja amatā, kas ir arī atbildīgā dežuranta, tātad — kārtības uzturētāja postenis, Dailes teātrī senāk strādāja savdabīgi vīri ar ļoti striktām šai amatā izstrādātām personības iezīmēm, pat leģendāri cilvēki.

Ilgus gadus — tā aptuveni līdz 40-to gadu vidum — teātrī šai postenī darbojās neliela auguma, izpalīdzīgs, aktīviem draudzīgs vīrs, uzvārdā Grundmanis.

Gaitenī, kuram blakus atrodas Smilģa kabinets, atrodas personāla tālrunis. Zvana. Grundmanis paceļ klausuli. — Kas? Ko vajag? Ko tādu? — Tomēr, pie īstas skaidrības neticis, viņš piekļauvē pie Smilģa durvīm, atver un jautā: — Vai mums te teātrī ir tāds režisors Slēģis?

Smilģis pārslēdz telefonu gaidītājai sarunai. Viņš pats, būdams liels šo mazo anekdošu cienītājs, mīlēja šo atgadījumu atstāstīt.

● Pēckara posmā uz gadiem piecpadsmit, divdesmit šai postenī nostājās impozanta figūra — allaž perfekti sajozlā melnā formas tērpā, spīdošos juhtzābakos un šiki kokardētē cepurē postais, kupli ūsotais, nesalaužami principiālais Konrāds. Ūsas viņš nēsāja, lai segtu kādu ar deguna kanālu saistītas operācijas rēlu, pēc kuras viņa balss bija ieguvusi savdabīgi nazālu, it kā aizturēti šņācošu skaņu. Šo tonalitāti prot atdarināt visi Dailes teātra vecākās paaudzes aktieri, un nostāsti par Konrādu savu krāsu un reljefu iegūst tikai šai intonācijā atstāstīti. Rakstiski no tiem paliek tikai čaula. Tomēr atcerēsimies dažus.

Mēs tolaik teātrī ienācām pa lielajām, tā saucamajām publikas durvīm un šķērsojām vestibulu, lai pa mazām sāndurvīm iekļūtu iekštelpās. Vestibulā netālu aiz durvīm pie sava dežūrgaldiņa ik rītu neiztrūkstoši sēdēja Konrāds. Bieži viņš lasīja avīzi.

Šādā situācijā eju viņam garām. Nolaidis avīzes lapu un pāri lasāmbriļļu stikliem mani uzmanīgi vērodams, viņš ar viņam vien piemītošu un savu cieņu nekad nezaudējošu žestu aicina mani pie sevis. — Biedri Pētersson, panāciet, lūdzu, šurp! — Piceju. Konrāds, izrādās, nupat lasījis Drāmas teātra sludinājumu, kurā izziņotas tuvākā laikā iestudējamās lugas. Konrāds nebija apmierināts ar mūsu teātra repertuāru un allaž bija norūpējies par skatītāju pieplūdi. Tāpēc man, kam sava daļa pie repertuāra lietām, viņš tagad rāda sludinājumu, komentēdams: — Redziet, biedri Pētersson, te ir skaidri parādīts, kā to vajag. «Zelta rūpnieki», «Dons Karlsons»... tās tik ir lugas. Bet kas tad mums?

1958. gads. Tikko biju iestudējis Brehta «Krietnais cilvēks no Sečuānas», tā teikt — pirmais Brehta iestudējums mūsu zemē pēc ilgā pārtraukuma, kas mūs šķīra no šā autora. Lugā nozīmīga figūra ir lidotājs — bezdarbnieks Jangs. To spēlēja I. Adermanis. Un izrāde bija skats, kurā viņš veras debesīs, ilgodamies atkal reiz kļūt par lidoni. Šo skatu pastiprināja divaina muzikāla sanoņa.

Kaut kur gaitenī mani atkal aiztur Konrāds. — Biedri Pētersson, nu vai zināt, šitā jaunā izrāde... Viņš tur tā stāv un stāv... (Konrāds rāda, atlēlo, kā viņš stāv.) Es jau saprotu, jums tur kāda doma. Bet mana sieva, inteligents cilvēks, viņa gul.

Konrādu māca rūpes par skatītāju. Viņš bija skatītāja pusē. Viņš bija barometrs. Bet kādreiz viņš dalījās arī ar kaut ko tādu, ko nevienam nedrīkstēja uzticēt. Tais laikos.

Viņš kādu rītu mani atkal paaicina pie sevis, šoreiz ar tādu kā mazliet slepenu, stipri intīmu žestu. Piceju klāt. Konrāds pieliecas man cieši pie auss un klusi šņāc: — Biedri Pēterson, vai jūs zināt, ka Staļins nemaz nav Staļins. Viņš ir Džugašvili.

● Vājas atēnas no kādreizējām personībām esot sastopamas arī Dailes teātra pašreizējo dežurantu saimē.

Teātrī ienāk Imants Ziedonis, grib satikt Ausmu Kantāni. Viņu aiztur dežurants un tālāk pats kārtā šo problēmu. Viņš zvina Ausmai pa iekšējo telefonu: — Nāciet, lūdzu, lejā, te gaida jūsu vīrs, biedrs Kantainis.

● Dailes teātra ugunsdzēsēju plejādei pievienojas vēl viena legendāra figūra — atslēdznieks un santehniķis Rūdolfs Erve-Jerve. Mazs, strupiem vaibstiem, locekļiem, iesārtu seju, apbraucis pasaules jūras, dienējis kādam diplomātam par šoferi, šis cilvēks teātrī veica visu, kas vien bija urbjams, skrūvējams, metināms, un ar savu neierobežoti plašo pieredzi un māku nesavtīgi palīdzēja arī Latvijas padomju teātra plašās saimes pirmajiem auto-entuziastiem četrdesmito gadu beigās. Dailes teātrī tie bija — Smilģis un direktors Jānis Palkavnieks. Protams, jau toreiz bija sākusies šī jezga ar mūžīgi trūkstošajām detaļām. Dzērienu deficīta toreiz vēl nebija, tie veikalos bija pieejami katram godīgam padomju cilvēkam. Taču Erves-Jerves dzīvi māca cita jezga. Zināms līdzekļu trūkums, sevišķi dienas pirmajā pusē, kad viņš pabāls un koncentrēties nespējīgs klimata pa teātri. Vienīgi — ja nu kaut ko pie automašīnām. Un patiesi — pagalmā jau bez panākumiem startē Palkavnieks. Atver kapotu, grozās, skatās, kaut kas tā kā trūkst. Jāaicina Erve-Jerve. Viņš tūlīt ir klāt. To faktu var nokārtot. «Man

tur ir (viņš runāja ar kaklā gremdētu, mīkstinātu «r») viens sadalītājs rezervē...» Pēc brīža Palkavnieka moskviča dzinējs pukst kā jaunas meitenes sirsniņa slavenajā hercoga ariozo iekš «Rigoletto». Un pēc kompensācijas Erves-Jerves vaigi atgūst moži veselīgo sātumu.

Vēlu pēcpusdienā pēc mēģinājuma uz māju jādodas Smilģim. Starta. Taču atsaucēs dzinēja iekšdedzes sistēmā nav. Smilģis paceļ motora vāku. Kaut kas it kā trūkst. — Vajag pasaukt Ervi! — Viņš drīz arī ir klāt. Un jau atkal tāds kā bālāks. — Tur es varu līdzēt, — viņš saka. Un Smilģim pēc neilga brīža ir atkal jauns sadalītājs. Mūžam jauns. Pēc kompensācijas Erves-Jerves vaigos atgriežas sātums.

Bet no rīta atkal nedarbojas Palkavnieka mašīna.

Taču kādu rītu nesaprotamā kārtā darbojas abas mašīnas. Bet Erves garastāvoklis ir drūms. Nospiedoši drūms. Taču kaut kur dziļi zemgarozā doma turpina savu ceļu. Tā kā urdziņa graužas cauri šķēršļu klintsbluķiem. Uz skaidribu.

Tolaik pāris simt metru rādiusā ap Dailes teātri aktīvi darbojās kādas 5—6 solīdas dzertuves. Bez Sirona ievērojamākās no tām bija «Mūrmuiža» — reljefiem akmeņiem apjotā ēkā ievietotā simt gramu un alus iedzertuve Stučkas (toreiz vēl Tērbatas) ielā, kur tagad pliekani nīkst kaut kāda pelmeņu ēstuve, un otra — Kr. Barona (vēl joprojām nepārdēvēta) ielā, namā, kur atrodas juridiskās konsultācijas. Šo dzertuvi sauca «Pie prokurora». Šodien tur savu dzīvību velk kaut kāda puķu bode.

Labi. Bet tālaika stratēģisko situāciju nekļūdīgi pārvaldīja Erve-Jerve.

Un, azotē iebāzis papravu pakulu vikšķi, lai drūmajā rītā vispirms «Mūrmuižā» parādās Erve-Jerve. Pie letes viņš nemaz neiet, bet ievirzās tualetes telpā un pusi no pakulu višķa ievada attiecīgajā ūdeņu noplūdes atvērtnē. Tad nestaidzoties aizsoļo līdz «Prokuroram» un izdara to pašu. Atgriežoties «Mūrmuižā», aina nav pievilcīga. No tualetes aizsprostotā šķidrā masa jau pamazām icplūst dzertuves viesu zālē. — Kas tad jums te? — piegājis pie letes, brīnās Erve. — Nu, tā un tā, šausmas, nav neviena, kas izlabo, būs jātaisa ciet. — Pagaidiet, — iniciatīvu pārņem Erve-Jerve, — es ir san (ar nazālu «n») tehniķis, es te varu ko līdzēt. — Ak, lūdzu, lūdzu... — Erve iebrien tualetē, īss tvēriens — un sistēma atkal darbojas. Honorārs pie letes. Un jau vingrāka gaita līdz «Prokuroram». Tur tas pats. Kā latviešu tautas pasakā. Viss tiem pašiem vārdiem. Miļā, labā folklorā.

Un Erve atgriežas teātrī. Ir atkal darbaspējīgs. Un tādos iedvesmas brīžos šis mazliet robustais cilvēks mēdza viens pats teātra baltajā foajē apsēsties pie lielā Behšteina, atvert vāku un improvizēt garīgo mūziku. Viņa patrulie, strupie, stipri sastrādātie pirksti maigi pieskarās klavieru taustiņiem, īsajā kaklā ievietotā galva mazliet pieliecās un skatiens vērās uz augšu. Uz augšu vien.

Pēteris Petersons

56.

Osvalds Berziņš «Sveikā» kārtejo reizi aprijis virsleitnanta pusdienu devu, un rotas priekšā notiek kratīšana. No kabatām velk ārā visādas mantas, bet reiz, kad Rīgā trūka gaļas, pēkšņi no O. B. kabatām izvelk veselu čupu gaļas pakaramo āķu.

Lukašs — es: «Ko tu, lops, darīsi ar tiem āķiem?»

O. B.: «Vārīšu zupā, varbūt tur būs aizķēries kāds skrimslītis.»

Zāle aplausi, Palkavnieks — direktors — pārbijies.

Harijs Liepiņš

57.

«Velna mācītāja» izradē sēžu zālē pirmajā rindā un skatos. Vienā ainā deg varoņa nams un sadeg bērns. No visām malām saskrien masu skata dalībnieki un sauc: «Dzēsiet, glābiet!» Dalībnieku vidū arī aktieris P. Petersons — uzskrien ar savām nekoordinētajām kustībām un uzlec uz priekšplānā uzzīmētās finiera akas, un, nepasacīdams savu sakāmo, — iegāžas tajā. Visi smeļ, tālāk netiek, apmulsums, jo trūkst P.P. teksta, bet P.P. neapmulst vis, pabāž galvu no akas un pasaka savu tekstu, tad izlien no akas ārā un braši nostājas blakus Arvedam Mihelsonam, tomēr redzu, ka viņš kaut ko prasa A.M., laikam nezina, kā uzvesties. Mihelsons tēvišķi čukst: «Tēlo slapju, tēlo slapju!»

Venta Vecumniece

VALENTINS MACULĒVIČS

Dzimis Pūķa gadā Vērša zvaigznājā.

- Arējā forma aizsedz saturu.
- Emociju pierādījums, pielietojot spēka pozīcijas.
- Nekļūdīgi trāpa mērķi, šaujot zvirbulim ar lielgabalu.

58.

Aizejot uz darbu, nosaku abām meitām, lai novāra sausus kartupeļus. (Mārai toreiz bija gadi pieci seši, bet Gundega tikai pusotra gada vecāka.) Tiklīdz es pa durvīm laukā, izcēlies strīds — vai kartupeļiem jālej virsū ūdens jeb ne... Māra: «Nevajag! Mamma teica — s a u s u s!» Gundega: «Vajag gan!»

Izsaukušas kaimiņieni, jau pavecāku sievieti, lai strīdu izšķir. Tā nu Māra piekāpusies tikai šīs nopietnās autoritātes priekšā. Tā viņa visu mūžu...

Dagmāra Ķimele

MĀRA ĶIMELE

Dzimusi Aitas gadā Strēlnieka zvaigznājā.

- Mainās ātrāk par gadalaikiem.
- Katrs jauns rīts noliedz vakardienu.
- Viss, kas bijis, nepazūd, bet atkārtojas.

Telefona zvans nakts vidū uzrauj gullā stavus. Klausule spīgtā balss: «Доброе утро! Звоню из Ташкента!» Jā, Taškentā jau rīts. Bet kāds sakars tam visam ar mani! Samiegojies beidzot saprotu tikai vienu — ir darba piedāvājums studijā «Uzbekfilm». Spīgtā balss klāsta, ka filma būšot par valsts darbinieku Kuibiševu, Vidusāzijas naftu un jauniem ārvalstu spiegiem. Man tad nu būtu jāatveido viens no pēdējiem — angļu spiegs. Kurš aktieris gan atteiksies no darba, no lomas, lai arī tas būtu vispretīgākais špions? Protams, esmu ar mieru. Jau nākamās dienas rītā saņemu steidzošu telegrammu: ПРОСИМ СРОЧНО ВЫЛЕТЕТЬ В ГОРОД КАНИБАДАМ ЛЕНИНАБАДСКОЙ ОБЛ. ПРОСТАИВАЕТ ТЕХНИКА=МАССОВКА=КОШНЫЙ ПОЛК. АК, ŠAUSMAS! = 12 НОЯБРЯ ПЕРЕЛЕТ РИГА—ТАШКЕНТ—КАНИБАДАМ. = 13 СЪЕМКИ ВАШИМ УЧАСТИЕМ = РЕЖИССЕР.

Tā tad redzēšu pilsētu ar teiksmaino nosaukumu Kanibadama. Taškentā ielidoju vēlā vakara. Lidostā mani sagaida briļļaina kundzīte, kas kaut kur šausmīgi steidzas. Iegrūž man rokās saņurcītu scenārija teksta lapiņu, tās otrā pusē rakstīts: гостиница «Registan», номер машины, номер таксомарка, фамилия шофера, количество денег. Tas nozīmē, man jāņem takso-metrs, jānopratina šoferis, jāsamaksā un tad jau redzēs, varbūt naudu dabūsit atpakaļ. Kundzīte vel paspēj pateikt — filmēšanas vieta mainīta. Filmēšana notiks Vidusāzijas pērlē. Tūlīt lidmašīna būs gaisā, un jau rīt, kā es saprotu, mani gaidīs simtiem filmas dalībnieku, kara tehnika, kavalerijas pulki.

Samarkandā nakts. Vējš. Auksts. Taksometra nav. Tramvaju nav. Trolejbusu nav. Sagaidītāja nav. Nekā nav. Pēc krietna laika tomēr «Registanā» nokļūstu. Sveicars nekā nezina, nekā nesaprot. Administrators arī

nekā nezina, nekā nesaprot. Beidzot viņiem tomēr kaut kāds gaišums pamirdz saprašanā: «Ах, киностудия, да, да, знаем, 107 комната.» Pēkšņi gaitenī parādās ļoti resns vīrs, šļūkdams milzīgās filca čībās.

— Вот актер приехал... — viņam saka.

— Чем могу помочь? — resnais jautā un pētoši lūkojas mani. Saku, ka visu dienu esmu lidojis, ka gribu istabiņu ar gultiņu.

— Зайдем ко мне! — saka vīrs, ar plašu žestu atver durvis, iclaiž mani, tad savu vēderu, tad ienāk pats. 107. istabā sākas ilga zvanišana. Beidzot viņš mani aicina laukā uz ielas, jo šajā viesnīcā vietu nav. Resnais mēģina nobalsot kādu auto. Beidzot mašīna ir! Ātrā palīdzība! Uz sāniem uzraksts «Narkoloģiskais dienests». Resnais izvelk trinīti, dod šoferim un saka: Dostavaj jegu (tas ir mani) на дачу облокма, т. е., uz viesnīcu, kur dzīvo filmēšanas grupas radošie un vadošie darbinieki. Drīz vien nokļūstu filmas režisora vētrainajos apskāvienos. Otrā rītā — pie darba! Mani ietērpj milzīgās, platās, izrakstītās biksēs, platā krekļā, vidukli apjož ar galos sasielēm zaļiem lakatiem, kājās zābaki ar augšup izliektiem purngaliem. Īsts pirāts! Galvā vēl milzīga lapsādas cepure, zem kuras pazūd mans sejs ar dabīgām ūsām un mākslīgo bārdu. Tā, sers Endrjū — angļu izlūkdienesta darbinieks — var sāk savu tumšo darbu. Filmēsimies pie sena arhitektūras pieminekļa. Staigāju un gaidu, kad tad beidzot parādīsies kavalerija, tehnika, masu skatu dalībnieki. Kopā ar kādu Maskavas kolēģi nofil-mējam nelielu epizodi. Manis atveidojamam tēlam tā izrādījās vienīgā, pirmā un pēdējā visā filmā. Kad pārsteigts vaicāju: «Kur tad pārējie?» Man atbild: «Vairāk neviena nebūs!»

— Jā, jā — mani pārtrauc, — telegrammā mēs visu sadzejojām, lai jūs vieglāk dabūtu biļeti uz lidmašīnu. Lū, tā!

Mārtiņš Vērdiņš

60.

1988. gada decembra beigās Sanfrancisko Mazā teātra viesizrādes ar «Hamilkara kungu» Nacionālajā teātrī. Otrā cēliena sākumā Hamilkara kungs (Laimonis Siliņš), uznācis uz tukšas skatuves, atbilstoši tekstam jautā: «Kur tad visi palikuši? Streiko?» Panācis uz skatītāju pusi, vaicā zālē sēdošajiem: «Varbūt piketē?»

Anita Mēlupe

61.

Reiz icrados teātri, telodams, ka esmu pilnā. Tai laikā bija mode ārstēt ar ūdenī iecilinātu ožamo spirtu. Dežurē [oti kulturāls cilvēks un glābdams nes man ožamo spirtu ar ūdeni. Es sāku smieties. Viņš sadusmojās: «Cūka, cūka, kā tev nav kauna! Ja būsi pa īstam pillā, tevī neviens neglābs.»

Julijs Bēbrišs

62.

Tas atgadījās 1953. gadā pirms kādas vakara izrādes. Galvenais gleznotājs Laimdonis Grasmanis, nostājies skatuves proscēnijā, enerģiski komandēja skatuves meistarū Skaistkalnu un mani, toreiz vecāko mašīnistu. Te jāpaceļ augstāk, te no jauna jānolaiž zemāk gleznotās lapotnes, sofiļes utt.

Tā mūs pretrunīgi izriķodams, pats būdams stipri «izklaidīgs», viņš arvien vairāk kāpās atpakaļ proscēnijā. (Orķestra bedre bija pārklāta ar uz koka rāmjiem uzvilktu atlasa audumu.) Joprojām sparīgi rikodams «Zemāk, vēl zemāk!», pārplēšot audumu, mākslinieks iegāzās orķestra bedrē, uzkrīdams mūziķu krēsliem un pullim.

Taču arī no turienes atskaneja neapmierināta komanda: «Velns parāvis! Nu ir par zemu. Celiet mani augšā!»

Zigfrīds Kalniņš

63.

Kaut kur Latvijā mazs kolhoza klubiņš. Dienas izrade. Mes grimejamies kolhoza kautori. Te atveras durvis un parādās mēreni «iesilis» lauku onkulis. Pelījoši apskata mūs visus un teic:

«Jā, algas dienās jau te visādi parādās.»

Dace Skadiņa

64.

R. Blaumaņa «Velniņos» abi ar E. Mūrnieku spēlējam laupītājus. Ainā, kur rijas krāsni atrodam sviestu, E. Mūrnieks saka: «Re, sviests, jānosmeķē.»

Es atbildu: «Jā, jā, noprovē gan, ka nav tas dustainais, par 3,40 kilogramā.» (Šo teicienu sāku lietot, kad Latvijā no Dānijas atnāca alpaka) izbrāķētais sviests. Un apmēram pusotru gadu publika šo faktu uzņēma ar aplausiem.)

Pēc kāda laika izrādi skatās tirdzniecības ministra sieva. Viņa acīmredzot ziņojusi vīram, vīrs ziņo kultūras ministram, kura, kā parasti, nav; uz vietas ir b. Puteklis, kaut arī humora sapratējs, tomēr lieta pieņem nopietnu raksturu. Kas jums tur teātrī notiek? Sasauc pat ministrijas kolēģijas sēdi.

Nu direktors F. Grauds izsauc mani: «Miļo Jāni, neņem ļauna, man tev jādod stingrais rājiens.»

Ķekars: «Fričonkul (divatā tā viņu saucām), par ko tad tā?»

Direktors: «Par sviestu!»

Ķekars: «Bet, Fričonkul, tas tak ir to vērts.»

Direktors: «Pareizi. Vienu kraķīti grībi?» Atvēra bāru, uzcienāja un iedeva stingro rājienu. Bet tas tiešām bija to vērts.

Jānis Ķekars

1936. gadā Rīgā Anša Gulbja grāmatu apgādniecības izdevumā Jūlija Petersona tulkojumā iznāca slavēna čehu dziedāja Leona Slēzaka memoriāls grāmata ar komiski pretenciozo nosaukumu «Mani kopotie raksti». Gribam iepazīstināt mūsu lasītājus kaut ar nedaudzām šīs lieliskās grāmatas lapušiem.

KĀ ES NOKĻUVU TEĀTRI

Manas studijas nebija vēl pavisam izstrādātas, lai varētu jau uzstāties teātrī.

Bet kaut kā taču vajadzēja vilkt dzīvību. Tad pieņemu skrīvera vietu kāda advokāta birojā. Mums abiem ar advokātu šis laiks sagādāja smagas ciešanas. Pie labākās gribas nevarēju iedziļināties juridiskos jautājumos. Nekam nederēja tas viss, ko es tur rakstīju. Tas nebūtu derīgs pat tad, ja to kāds varētu salasīt.

Katru rītu deviņos ierados kancelejā. Līdz pusdesmitiem man bija tur jau galīgi apnicis. Tad mēģināju atrast visneiespējamākos iemeslus, lai varētu aizšmākt projām. Ar savām pārdomām izdomāšanas spējām es pārmerīgi izmantoju principāla labsirdību un lētību. Es tā izvairījos no darba pat divas līdz trīs reizes nedēļā.

Protams, tāds stāvoklis nevarēja ilgi turpināties. Kādu dienu šefs iesauca mani vissvētākā vietā — savā kabinetā — un redzami aizkustināts paskaidroja, ka mums jāšķiroties. Viņš gan vēl nekad nesusot mani dzirdējis kā dziedātāju, bet tomēr sajūtot pret manām spējām neizmērojamu cieņību. Tādas attiecības nekādā ziņā nesusot savienojamas ar manu nodarbošanos viņa birojā pie rakstu darbiem.

Mēs sniedzām viens otram roku, apliecinājām abpusēji savu patieso cieņu un atviegloti uzelpojām, kad starp mums aizvērās durvis.

Tagad man atkal uzmācās smagas rūpes, kā nodrošināt eksistenci. Tā kā es nevarēju vienā vietā mierīgi nosēdēt, tad man ieteica izvēlēties nodarbošanos, kas mani tik cieši nesaistītu. Lai pamēģinot laimi kā aģents. Aģents! Lieliski!

Man gadījās laba protekcija, un kāda firma nodeva man plūmju biezeņa pārstāvību. Skraidīju pa veikalos un intensīvi piedāvāju savu preci. Es pratu labi ieteikt. Centos noņēmtus pārliecināt, ka tas būtu noziegums palaist garām izdevību un nepirkt no manis plūmju biezeni.

Tirgotāji izteica man komplimentus. Es esot ļoti interesants cilvēks. No visas sirds viņi smējās par manu īpatnējo uzstāšanos, bet plūmju biezeni tomēr nepirka neviens. Beidzot man neatlika nekas cits kā pašam apēst visu to biezeni. Arī šai darbības laukā man nelaimējās.

Ar tukšu vēderu gāju uz dziedāšanas stundām. Mans skolotājs par to uztraucās. Tā tas uz prickšu nevarot iet. Viņš ieradās pie Brno pilsētas teātra direktora Amana un panāca to, ka mani pielaida teātrī uz izmēģinājumu. Beidzot atrados uz skatuves un dziedāju Pajaco āriju. Rezultāts bija apreibinošs — mani tūlīt angažēja.

Pirmā gadā katru mēnesi četrdesmit guldeņi kā avanss. Tie tad nākošā gadā jāatvelk no algas. Otrā gadā cieša alga simt guldeņi mēnesī un par katru uzstāšanos desmit guldeņi kā spēles honorārs. Bet trešajā gadā jau trīssimt guldeņi algas! Man galva reiba. Vai tad vispār tik daudz naudas ir pasaulē!

Skrēju uz mājām, lai atvestu tēvu uz teātri. Viņam arī vajadzēja parakstīt kontraktu, jo man bija tikai deviņpadsmit gadu. Cik laimīgi bija visi mājās! Kā šī laimes sajūta parādījās pirmos acumirkļos, to es nevaru

aprakstīt. Un, ja es to arī mēģinātu darīt, tad tā būtu šī svētā brīža profanācija.

Tagad biju teātra mākslinieciskā personāla loceklis un drikstēju iet mākslinieku ložā. Es tur apmetos uz pastāvīgu dzīvi. Katru rītu atmodos kā augstos svētkos. Lai velns parauj visas advokātu kancelejas un visus plūmju biezeņa fabrikantus!

Kontraktā bija noteikums, ka man pirmajā gadā jāiestudē trīs operu partijas līdz pilnīgai skatuves gatavībai. Bet es nepazinu vēl nevienas pašas nots. Tad Robinsona kundze ar vienu pirkstu spēlēja uz klavierēm tik ilgi man katru vietu priekšā, kamēr beidzot izmācījos un varēju nodziedāt. Ar lielām grūtībām es tā iekalu «Burvju strēlnieku», «Burvju flautu» un «Loengrīnu».

Mani tomēr nenodarbināja teātrī. Tas mani ārkārtīgi uztrauca. Jutos kā pamests un aizmirsts. Starp kolēģām ļāvu vaļu savām jūtām. Lietoju stiprus vārdus un nosaucu direktoru par plānprāliņu. Kolēģas parūpējās par to, lai tas direktoram tiktu burtiski atstāstīts. Mani sauca izrunāties, un šī saruna bija diezgan dramatiska. Pēc tam mani nolika pavisam uz ledus.

Bet tad nāca basista Žukovska benefice. Viņš bija izvēlējis «Loengrīnu» ar noteikumu, ka manam netaiķa jaunības draugam un dziedāšanas studiju kolēģam Rūdfam Bergeram jādzied Telramunds, bet man — Loengrīns. Muzikālā un dziedāšanas ziņā Rūdfols Bergers bija daudz tālāk nekā es. Direktors necēla iebildumus pret to, ka Bergers dzied Telramundu.

Ar mani tas bija citādi. Te nu direktoram radās dibināti iemesli baidīties, ka mana uzstāšanās varētu nobeigties ar katastrofu. Bet Robinsons prata pierunāt, un beidzot direktors piekāpās. Dirigēja kapelmeistars Tīme, ļoti apzinīgs un krietns vīrs. Ģenerālmēģinājumā viss gāja diezgan pieklājīgi, es tikai dažās vietās izlecu no takts. Par to kapelmeistars mani izbāra.

Bet tad nāca vieta, kur nabaga kapelmeistars un arī orķestris nezināja vairs ko darīt.

Tīme kļiedza: «Slezak, paņemiet taču notis!»

Es ļoti pieklājīgi atbildēju: «Kapelmeistara kungs, ja es pazītu notis, tad es ar jums nemaz nerunātu!» Šī atbilde radīja milzīgu jautrību.

Tad pienāca izrādes vakars. Drošības dēļ aiz kulisēm pilnā apbruņojumā nostādīja citu teātra varoņtenoru. Tam bija uzdots stāties manā vietā, ja es kaut kur paliktu stāvošs. Bet tas tomēr nenotika. Viss izdevās labi, un es guvu lielus panākumus.

Pēc izrādes kulisēs stāvēja direktors. Es piegāju viņam klāt, apliku tam rokas ap kaklu, noskūpstīju un lūdzu piedošanu, ka esmu pret viņu izturējies tik neglīti. Viņš piedeva un kļuva no tā brīža man draudzīgs un labvēlīgs.

Pēc tam es izmācījos arī notis. Tikai basa notis ne. Tās es vel šo ballu dienu neprotu lasīt. Un laikam nekad arī vairs neizmācīšos.

ELFRIDA PAKULE

Dzimusi Zurkas gadā Dvīņu zvaigznājā.

66.

● Kara laiks. Koncertbrigādei — pianistam Jakovam Flieram, daiļlasītājam Vladimiram Jahontovam, solistei Elfrīdai Pakulei — jālido uz aplenkto Ļeņingradu. Lidmašīna, mazais «Duglass», paceļas no Ļeņingradas šosejas. Pakule iekārtojas tieši ložmetējistam pie kājām uz kāda pasta maisa. Gan jau tās pāris stundas pacietīsies! Lidojums ilga trīs diennaktis: lidmašīna apledoja, uzlidoja meseršmiti, Ļeņingrada atkal un atkal nevarēja pieņemt... Neskaitāmas nolaišanās, pacelšanās un lidojums virs koku galotnēm...

● Ļeņingradas Filharmonijas lielā zāle. Klausītāji sēž velteņos, kažokos. Pianistam tuvu pie rokām — sildītājs. Ko dziedātājai lai pieliek pie mutes? Kājās karpītes, ar kurām brists cauri sniegiem. Par šo koncertu Elfrīdas Pakules piederīgie uzzinājuši no Rīgas laikrakstiem: latviešu lakstīgala dzied blokādes pilsētā...

● Koncerti pie Staraja Rusas. Kravas automašīna, ar kuru ved māksliniekus, apstājusies. Pakule mierīgi lasa ballas un lillā puķītes.

«Vai traka! Vai traka!» no vietas nepakustējies, kliez šoferis. «Te ir tūkstošiem minūt!»

● Kara laikā mākslinieki bieži vien nezināja, uz kuriem viņus ved, kam vajadzēs uzstāties — ievainotajiem, kaujiniekiem, štābam...

Kāds no koncertiem pie Staraja Rusas. Armijā tikko sāka lietot zīmotnes.

«Izeju klausītāju priekšā, un man elpa aizraujas — visa zāle mirdz vienā zeltā!» stāsta Elfrīda Pakule.

Pēc koncerta mākslinieku trijotne uzaicināta uz tasi tējas pie ģenerāļa Stepanova. Saimnieks prasa: «Vai jums, mākslinieki, nemaz nav bail?»

«Nē, nē,» Fliers atsmej. Pabeigt jautro frāzi viņš nepaspēj, pavisam blakus nokrīt bumba, viss paliek kluss, tumšs, sākas pamatīgs uzbrukums.

ALEKSANDRS DAŠKOVŠ

Dzimis Pūķa gadā Lauvas zvaigznājā.

● Četrdesmit trešais gads. Pavasaris. Latviešu mākslinieku grupai paredzēts koncertbrauciens uz Urālu pilsētām. Pakule un Daškovs nolēmuši «sarakstīties» (vismaz ar viesnīcu būs vieglāk!). 18. maijā «zagsā» remonts, nekārtība, darbiniece ar lielām grūtībām tiek galā ar diviem citiem dokumentiem — miršanas apliecību un dzimšanas apliecību. Kāda te vēl var būt runa par precēšanos! Tomēr izdodas viņu pierunāt, taču visā jezgā galu galā pēc dokumentiem iznāk tā: Daškovs apprecējis... Daškovu, bet Pakule — Pakulīt Kļūdu izlaboja, Maskavas draugi jauno pāri «kāzu koncertceļojumā» pavadīja ar lauku ziediem.

● Maskavā, «Maskavas» viesnīcas 801. numurā durvis vēra ikvienam izsalkušam, nelaimīgam, izmisušam. Sajā istabā dzīvoja Kirhenšteins. Bija īpaša pieņemšanas diena — «cīsiņu ceturtdiena» (reiz, «firmas ēdienu» uz elektriskās plītiņas gatavodams, majastēvs gandrīz nodedzināja hoteli).

Sajās ceturtdienās neiztika bez mūzikas. Četrdesmit trešajā gadā kādā no vakariem Elfrīda Pakule dziedāja latviešu tautasdziesmas, klavieru pavadījumu spēlēja Dmitrijs Sostakovičs, bet notis pāršķīra Ļevs Knipers.

67.

Interesants gadījums notika ar mani «Oņeginā» — sen, sen atpakaļ. Kāds mākslinieks bij saslīmī, un izrādi vajadzēja atcelt. Direktors ātri izlēma: sniegt izrādī koncertizpildījumā, frakās un koncertkleitās. Man kā garākajam un slaidākajam vajadzēja pirmajam iziet uz skatuves kora priekša, tad sekoja A. Viļumanis, A. Daškovs utt. Loma maza — Rotnijs.

Laika daudz, gaidīšana ilga, uztraukums pāriet, sāku ieklausīties mūzikā, vērot publiku, un uzreiz... kāda pazīstama melodija ieskanas... Ed. Tons rāda, bet neviens nedzied, vēl nodomāju: kādam būs nepatīkšanas...

«Ak dievs, tas taču jādzied... man,» attapos. Ar to pirmā uzstāšanās bija cauri.

Oļģerts Krastlqš

Tas bija vēl deju kolektīva «Sakta» laikos. Saura kultūras nama skatu-
vīte. Pārgērbšanās vēl neērtāka. Jādejo ļoti liriska meiteņu deja. Dejotājas
uznāk no abām skatuves pusēm, bet dejas rakstā kopā nesaticas. Te mēs,
vienas grupas meitenes, sākam klusām spurgt par otrām — vienai no vi-
ņām pie villaines pieķēries zils kombinē. «Izgreznotā» cēli peld tālāk, bet
tās, kas viņas misēkli redz, klāt netiek! Beidzot izdodas špicaino apģērba
gabalu noraut un aizmest aizkulisēs.

Sākas koncerta noslēgums. Visam ansamblim kopā jādzied. Bet tai,
kam misējies ar apakšveļu, miera nav: «Kas tas bija, kas tas bija par
kombinē? Vai manējais?» Ordellovskis pār brilli ar baltu aci skatās uz abām
«čaukstenēm».

Pavēli par rājienu lasot, smieklī nenāca nedz vienai, nedz otrai.

Baiba Jekšiņa

● «Mīļā, kādu briesmīgu sapni es redzēju!» viena aktrise stāsta grimētavā
otrai. «Dicz ko tas varētu nozīmēt? Saproti, mīļā, es biju nomirusi un
gāju uz debesīm. Nonācu pie Paradīzes vārtiem, bet svētais Pēteris nelaiž
mani iekšā! Es prasu, kāpēc tu nelaid mani Paradīzē, bet viņš man atbild:
«Tu taču esi aktrise!» Un tajā pašā laikā es redzu, kā tu, mīļā, jau pastai-
gājies pa Paradīzi. Es viņam vīrsū — kā tad tu manu draudzeni ielaidi —
viņa arī ir aktrise. Viņš man: «Vai tad viņa ir aktrise! Gova viņa ir, ne
aktrise,» — un neparko never vārtus vaļā.

Nu briesmīgs sapnis, mīļā. Ko tas varētu nozīmēt?»

● Piecdesmito gadu vidū Liepājas teātra repertuārā bija izrāde «Pavasaris
dzied», kurā aktrisei dziesmas laikā cita pēc citas jānovelk sešas kleitas
un jāpaliek septītajā. Kad sešas jau aizlidojušas kulisēs, partneriem, orķes-
trim un publikai, kā arī pašai aktrisei par pārsteigumu, izrādās, ka viņa
palikusi veļā, jo septīto gērbēja aizmirsusi uzvilkt. Visiem ļoti jautri, zāle
smieklu vētra, bet otrā dienā Liepājā to tik vien dzirdēja runājam: «Vai tu
bija uz to izrādi, kurā aktrise D. dejoja plīka?»

● Aktieris pēc izrādes saka savam kolēģim: «Man tu šajā lomā traki
patīc, bet, ko tā publika no tevis grib, — nevaru saprast!»

● Aktieris B. rīta mēģinājumā nekādi nevar atmosties, nepārtraukti žā-
vājas. Beidzot režisors neiztur un sauc no zāles: «Vai tu vienreiz beigsi
žāvāties?» Aktieris bez mazākā samulsuma atbild: «Piedodiet, es nežāvājos,
bet izdaru runas vingrinājumus.»

● Mēģinājuma laikā sufliere aizrāvusies, vērodama, kas notiek uz skatu-
ves, un piemirsusi savus pienākumus. Pēkšņi atskan aktiera brēciens: «Kad
es stāvu klusu, tad tev nav jāklusē!»

Gunārs Tūls

Dailes teātris 1947. gadā dodas viesizrādēs uz Maskavu. Dāmas un kungi, jebšu tolaik visi pārtapuši par biedriem, eleganti saģērbti, to starpā īpaši izceļas maestro M. Zariņš — lakkurpēs, ar melnu taurenīti un icspaidīgām brillēm. Ists ārzemju spiega tips pēc tolaiku izpratnes. Šķērsota robeža, maza pierobežas stacija — būdiņa. Pieturā — visi skrienam pie augstiem dēļu galdiem, kur velteņiem kājās un segās satinušās tantītes pārdod visu ko, mums, protams, daudz ko nesaprotamu. Bet mēs viņu valodu arī ne visai labi vēl saprotam, bet gribam izlikties, ka protam. M. Z. (kāda tantītei, kas pārdod savārītu brūnu pienu glāzē): «Почему стакан?» (Domāts — «cik maksā glāze?». Pateikts — «Kāpēc glāze?». Pārbiedētā: «Поэтому, что кружки нет!»

M. Z. dodas kā īsts miljonārs pie vilciena vadītāja: «Сколько стоит поезд?» (Domāts — «cik ilgi stāvēs vilciens?». Pateikts — «Cik maksā vilciens?».)

Mašīnists bailēs neatbild, ielec kabīnē, nopūš, un mēs dodamies nezināmā tālē, bet maestro pirmie pirkumi Krievzemē tā arī neizdevās.

(Ja kāds to vēl nav uzrakstījis, tad es to atcerējos —
Vera Gribača.)

72.

20. lappusē levietotās vizītkaršu miklas atšifrējums.

1. VOLDEMĀRS SVARCS — Nacionālā teātra aktieris, skolas direktors,
2. JĀNIS ZARIŅŠ — Nacionālās operas režisors, aktieru meistarības pasniedzējs,
3. OLGA BORMANE — aktrise, režisore, aktieru meistarības pasniedzēja,
4. FELICITA ERTNERE — Dailes teātra režisore, ritma plastikas pasniedzēja,
5. AUGUSTS GULBIS — pensionēts aktieris,
6. ARNOLDS LAPIŅŠ — diriģents, mūzikas teorijas pasniedzējs,
7. JEKABS PORUKS — Operas direktors, mūzikas vēstures pasniedzējs,
8. JĀNIS SILIŅŠ — psihologs.

73.

TRIS TIĶŠANAS AR TRIM REZISORIEM

1. 1965. gads. Vasara. Valmiera. Ap māju, kurā dzīvo aktieri, pa zālicnu ar slēpēm pie kājām pārvietojas režisors Oļģerts Kroders. «Kroder, ko jūs darāt?» — «Slēpoj!»

Man neatlika nekas cits kā piedāvāt Kroderam uzspēlēt volejbolu ar ķirbi. Šo priekšlikumu viņš laipni pieņēma.

Pēc tam mēs labā saskaņā «norotaļājāmies» Valmieras teātrī veselus desmit gadus.

2. 1969. gads. Pavasaris. Valmiera. Restorāns. Darbojošās personas: M. Ķimele, O. Kroders un es.

Māra Ķimele pirmo reizi ieradusies Valmierā iepazīties ar trupu. Kad bijām krietni pavakariņojuši, izsmēķējušies un pārrunājuši teātra «degošos» jautājumus, pēkšņi starp divām minerālūdens pudelēm pastiepās maza rociņa ar izstieptu pirkstu, vērstu pret mani, un atskanēja kategoriska Māras balss, kas tādām trauklam

JĀNIS ZARIŅŠ

Dzimis Zurkas gadā Lauvas zvaigznājā.

- Lai viņu dzirdētu, nav jābūt tuvumā.
- Darbība kļuvusi par viņa paradumu.
- Draugs vai icnaidnieks, bet nekad pa vidu.

meitenes ķermenim gandrīz vai nepiedienējās: «Kroder, šito aktieri es ņemu!»

Pēc tam Ķimeli tas nebūt netraucēja mani kopā ar leviņu izdzīt no mēģinājuma zāles, kad mēs abi pārāk aktīvi cenāmies realizēt viņas mēģinājuma periodā bieži mainīgo izrādes koncepciju.

3. 1977. gads. Rudens. Valmiera. Pirmā loma pie režisora Valentīna Maculēviča lugā «Notikums naktī». Pēc viena no pirmajiem mēģinājumiem — ansamblim par lielu pārsteigumu un reizē arī prieku — audzināšanas nolūkā tiku atstāts «pēc stundām». Patiesības labad jāsaka, ka man kompāniju sastādīja Agris Masēns, jo mēs abi nezinājām precīzu tekstu. Šī «pēcstunda» izpaudās tādā veidā, ka mums nākamajā rītā pulksten deviņos vajadzēja ierasties teātrī un atrunāt režisoram Maculēvičam tekstu.

Jānis Zariņš

VALDEMĀRS KARPAČS

Dzimis Pūķa gadā Zivs zvaigznājā.

- Muzikāls jebkurā laikā un situācijā.
- Intelektā nav nekā tāda, kas jau agrāk nav bijis sajūtās.
- Metīsies cīņā cīņas dēļ.

74.

Tagadējam Valmieras teātra priekšlecim bija dots Ziemeļlatvijas teātra vārds. Nu jau vairāk nekā piecdesmit gadi apskrējuši, kopš Cēsaines Sļākas krogā Ziemeļlatvijas mākslinieki izziņojuši Kālmāna operetes «Silva» izrādi.

Sļākas kroga zāle stāvgrūdām pilna. Trešajā rindā apsēdies smuki pucēts čigānpāris, bet vietējam aptiekāram ar dzīvesbiedri arī ir biļetes trešajā rindā, un viņiem nu nopietnas aizdomas, ka čigāni iesēdušies viņu krēslos un ir bezbiļetnieki.

«Sviediet viņus ārā!» uzstājas aptiekārs. «Viņi taču ir bez biļetēm!»

Čigāns ir ļoti pašapzinīgs: «Pagaidi, aptiekāra kungs, man fraķim daudz kabatu — kaut kur jau tie vērtspapīri ir.»

Beigu beigās čigāns biļetes atrod — viņš uzvedies likumīgi; kasiere (kā jau pa tādu burzmu) aiz pārskatīšanās...

Aptiekāram atnes papildu krēslus un noliek pašā, pašā priekšā. Viss būtu labi, bet čigāns nerimstas. Viņš, kajās piecēlies, sauc:

«Aptiekera kungs, tu laikam domāji, ka čigāns nevar sev biļeti nopirkt? Nē, tu pasaki — vai tad tu tā nedomāji? Ja galveno rolli šai gabalā spēlē skaista čigāniete, tad čigāns naudu nežēlos. Tu tak ar, aptiekē, lieku latīņu nežēlotu, ja galvenīgajā lomā būtu skaists aptiekērs?»*

Sākās izrāde. Vispirms izgaismojās starpaizkars un uz tā liesmoja uzraksts «Silva». Pa uvertīras laiku (to atskaņoja dažī mūzikā) cauri aizkaram iegaismojās — it kā miglā tīti — galveno lomu tēlotāji, visi grezni tērpti. Tieši šī «miglainība» radīja to, ko apzīmē par «teātra brīnumu». Un šis brīnums neizgaisa arī izrādes tālākajā norisē. Tas savā atblāzmā saglabājies vēl šodienā: Nina Gruzna — Silvas, Arturs Dimīters — Edvīna, Hēra Kīne — Stasijas lomā.

Kārlis Paniše

* Reklāmās ievietotajās fotogrāfijās Silvas lomas tēlotāja ļoti atgādina čigānieti.

● Esmu jau ceļā uz Rīgu. Rokās čemodāns. Mani noķer Oļģerts Kroders: «Mijā, labā! Ar vienu vārdu sakot — Ināra Ieviņa slima. Tev jāielec prokurora kundzes lomā. Se tev eksemplars. Divpadsmitos mēģinājums. Vakarā — izrāde.» (Prokurora kundzei Agates Kristi «Peļu slazdā» garā l. cēliena beigās jāmirst nedabīgā nāvē. Jātop nožņaugtai.)

«Neuztraucies,» saka režisors. «Izdari tā — saliec teksta lapas mapītē, turi sev rokās.»

Nolieku čemodānu. Eju uz ēdnīcu. Satieku Zariņu. Zariņš ar apetīti ēd šniceli. Man ēstgribas nekādas. Nolieku mieru arī Zariņam. Apņīku viņam tiktāl, ka Zariņš ietin neapēsto šniceli savā eksemplārā un aiziet...

Mēģinājumā savu tekstu nolasu mērkaķa ātrumā. Zinu, tā man vismaz liekas, kas jādara. Pienāk vakars. Piccos jau esmu gatava, bet tad, kad man jau liek galvā parūku, aptveru — neatceros nevienu situāciju. Tikai to, ka sākumā jāsēž šūpuļkrēslā.

Uz skatuves — vairs neatceros neko. Improvizēju ar milzīgu pricku. Visi skatuves partneri smeļ. Neviens uz mani neskatās. Esmu aizmirsusi, kā sauc Zēberga varoni. Man viņš jāuzrunā.

Es: «Cienīts kungs Ūvā! Ūvā!»

Atkal — neviens uz mani vairāk neskatās. Visi smeļ. Piedevām — izli-doju no šūpuļkrēsla, un eksemplāra lapas «laimīgi» sajūk — kur vairs gals, kur sākums... Man neatliek nekas cits kā runāt uz labu laimi. Beidzot — par lielu atvieglinājumu man un visai trupai — tieku nožņaugta. (To ar pirmatklāsmes prieku izdara Auziņš, jo mēģinājumā viņš nebija.) Guļu ar galvu uz publikas pusi, aizkaru redzēt nevaru, skan Bēthovena 5. simfo-

nija. Cik ilgi tai jāskan? Piccos. Eju nost no skatuves. Mani pavada skatītāju gaviles.

Grimētavā ienāk režisors: «Paldies, tu man izjauci visu izrādi!»

● Bulgakova luga «Trīs rozes katru ritu». Man jāspēlē divas lomas — rosīga pensionāre un vēl viena atpūtniece (Austras Skudras varone, pati Skudra guļ ar augstu temperatūru). Es toreiz vēl biju ļoti tieviņa, bet Austrā — vēl mazaka par mani. Man viņas kostīma bikses — līdz ceļga-liem. Priecore liek man parūku, Inga Kalēja lasa priekšā tekstu.

Uz skatuves es aiz izmisuma sāku dziedāt Karmenas āriju. Jānis Zariņš, mani ieraudzījis, ielien skapītī un visu cēlienu ārā vairāk neizlien. (Izrādē nekas tāds nav paredzēts.) Runāju tikai savu tekstu un kaut kā tieku no skatuves nost. Tad atkal nāku rampas gaismā kā večiņa — savā lomā.

Pēcāk viena no skatītājām žēlojusies: «Zēl gan, ka Blesai bij jāspēlē divas lomas, tas «ielēciens» večiņā viņai nebija izdevies.»

Svetlana Blesa

76.

Valmieras teātra mākslinieciskās padomes sēde.

Haralds Šenknehts ierosina 1988. gada Komjaunatnes prēmijai izvirzīt Aigaru Vilimu.

«Par kādām lomām?»

«Par Edgaru «Ugunī», par Svilpi «Daugavā», par Staļinu Šatrova «Tālāk...», kolēģi precizē.

«Nē, par Staļinu lai viņam piešķir Staļina prēmiju,» viens no klātesošiem rezumē.

Anita Mellupe

VISU SAJAUCA...

Nacionālais teātris (tolaik LPSR Valsts Akadēmiskais Drāmas teātris) 1959. gada 14. februārī svinēja savu 40. gadskārtu. Svinības bija izvērstas visai plaši: apsveicēju delegācija drūzmējās teātra aizkulisēs no visām Latvijas malām.

Sai jubilejai sevišķi rūpīgi gatavojās Latvijas Valsts universitātes Drāmas ansamblī. Tā režisore Nora Katlapa, kā zināms, bija visai kolorīta personība. Jaunībā izgājusi sūri krāšņo ķeizariskā teātra kordebaleta skolu (vismaz tā viņa stāstīja), Noriņa bija caur un cauri teātra aizkulišu pasaules cilvēks — tur viņai nekas nebija vicnaldzīgs, par visu teātros notiekošo viņa ņēmās spriest aizrautīgi un neslēpti subjektīvi. To zināja visi tā laika teātrāji. Plašo zināšanu un pieredzes dēļ Nora Katlape jau sen būtu iemantojusi goda titulu vai vismaz štata režisores vietu kādā Rīgas teātrī. Bet sava rakstura un temperamenta dēļ, un tur nu nespēja palīdzēt nekāda radniecība ne ar Zani, ne ar Deglaviem, Katlapītei nācās samierināties ar pieticīgu pedagoges darbu mūzikas skolā un LVU Drāmas ansambļa režisores godu.

Nacionālā teātra jubileja Norai Katlapei bija Vajadzīgais Notikums! Viņas aktieri, lai arī tikai pašdarbnieki, parādīs visiem, ko nozīmē Katlapes skola!

Sākās sūrs darbs. Nezinu, varbūt ar citiem tas notika savādāk, bet mūsu laikā iznācieniem uz paklanīšanos, pateicības un apsveikuma ceremonijām pēc gadā vienīgās pirmizrādes (par otro un sekojošām izrādēm Katlapītei tikpat kā nebija intereses...) mēģinājumu stundas netika žēlotas. Tā arī tagad. Pat vairāk! Mums bija jāiznāk blakus; Ārijai, ko skatītāji

tanī gadā iepazīna arī režisores Adas Neretnieces kinofilmā «Svešiniece ciemā», protams, bija jāiet redzamajā sēnā un jānostājas smaidošai tā, lai viņas seju redzētu gan skatītāji zālē, gan televīzijas operatori, gan arī apsveicamie (viens no tiem noteikti būs Zanis); man bija jānes liels ziedošs mimozas zars (tam noteikti jābūt vienīgajam!), tas ir jātur tā, lai to redzētu gan skatītāji zālē, gan televīzijas operatori, gan arī apsveicamie; man jānorunā (jānoskalda) divas pielāgotas dzejas rindas; Ārijai ir decenti jānosauc (jānoskalda) mūsu kolektīva un režisores vārds, pēc tam mums abiņiem jāpaiet divi soļi uz skatuves centru, man — solītis pa labi un vēl divi soļi pretī jubilaru aktrisei (tā būšot Antra Liedskalniņa). Zanis pārņemšot zaru, teikšot paldies, es varot cēli noskūpstīt roku aktrisei (ja tā izradās vecāka par Antru!), paklanoties atslīdēt divus soļus atpakaļ uz skatuves centra pusi (rokas gar sāniem!) un noiet kopā ar Āriju (palaist pa priekšu!) aiz kulisēm. Tā un tikai tā. Ja ļoti aplaudē — var nedaudz paklanīties arī publikas virzienā. Viegli!

Noteiktajā laikā mēs nervozējām savā vietā. Mums priekšā nervozēja jauna sieviecīte, gribētos teikt — meitenīte. Skaistā sejiņa bija gaužām bāla, acis pret griestiem pavērsusi, delegāte bez skaņas kustināja savas tikami veidotās lūpas...

«Mācās tekstu pēdējā brīdī!» man kolēģe paskaļi nočukstēja, kad bibliotekārite kārtējo reizi spraucās gar mūsu skaisto mimozas zaru, ko visi tā apbrīnoja, ka mēs jau jutāmies septītajās debesīs.

Un tad debesīs kaut kas sabojājās.

«Maksima Gorkija vārdā nosauktā Rīgas pilsētas centrālā bibliotēka!» Uzsaucējs plaušas netaupīja.

Meitenīte ar ziedu klēpi daiļi uztīpināja, nostājās skatuves vidū. Viņai pretī panāca pats Jānis Osis.

Var jau būt, ka viņa kaut ko arī runāja, bet varbūt lūpas kustējās bez skaņas, tāpat kā pirmīt aizkulisēs. Jānis Osis drošinoši uzsmaidīja un nedaudz papleta rokas. Sak', ko lai dara, katram var aizmirsties un sajukt...

Bet apsveicēja, šķiet, bija pārpratusi šo nelielo kustību. Kā glābiņu at-radusi, kā pazust gribēdama, viņa metās pie Oša krūts. Tai viņa pieplaka. Viegla un gracioza kā zilzīlīte pie diža oša stumbra. Likās, tūlīt pat viņa ielīdīs Oša padusē kā pārbiedēts putnēns koka dobumā. Un tikai mākslinieka varenās rokas saudzīgais apskāviens meitenīti attur no šādas rīcības.

Zālē uzvirvoja smiekli. Smaidīja arī visi jubilāri. Bet Jānis Osis pacēla brīvo labo roku. Smiekli pieklusā.

Sirmais meistars bikli uzlika savu biezo plaukstu uz raudošās apsveicējas galviņas un tēvišķīgi to glāstīja. Jā, mākslinieka frakas atloks, pieradis pie grima un pūdera aroma, — nu mirka dzidrās patiesa izmisuma, pateicības un pašlīvības asarās. Visi aplaudēja. Klusināti, vēlīgi un mierinoši. Bet mazā bibliotekārīte nedomāja atrauties no glābjošās tumsas.

Mizanscēna ieilga. Nē, tā tomēr nebija tukša pauze — visu teātra telpu piepildīja Jānis Osis ar savu partneri — patiesi naivu, patiesi raudošu tīr-radni. Un publika to novērtēja; aplausi pieņēmas spēkā, neviens vairs nesmejās.

Laikam jau delegāciju pieteicējam bija šķitis, ka viss ir kārtībā; viņš pieteica nākamās apsveicējus, tas ir — mūs. Mēs abi sparīgi un droši spērām Katlapītes iemācītos soļus uz skatuves vidu, kad ... mūs apturēja Jāņa Oša skatiens. Soļi sajuka. Apstājāmies.

Jānis Osis saņēma bibliotekārīti aiz pleciem, saudzīgi atbīdīdams viņu nost no apraudātās frakas... Ieskatījās dziļi saraudātajās acīs un pateica savā neaizmirstamajā balsī: «Paldies, bērns!»

Bija vai nebija buča — to es neredzēju. Saskatīt traucēja mimozas zars. Bet varbūt acī bija iekritis kaut kas... Meitenīte pakniksēja un rimti nogāja no skatuves. Brāzmoja aplausi.

Te nu man ir jāapstādina atmiņu pavadiena šķetināšana.

Kur palika ziedi? Vai tiešām mazā, trauslā bibliotekārīte atļāvās tos saburzil? Vēl trauslākus par sevi? Mazliet piepūlējis savu atmiņu, atcerējos, ka meitenīte tomēr nebija viena. Delegācijā viņas bija divas. Otra bija ļoti skaista sieviete, staltu augumu, lielām, aicināšām acīm, ko kairinoši apēnoja koša augšup safrizētu matu rota. Tā bija viņa, kas, valdzinoši smaidīdama, uznesa un pasniedza ziedus. Bet neviens šo šarmanto dāmu nepamanīja.

Neviens nepamanīja arī mūsu delegācijas uznākšanu. Jā, pats Zanis Katlaps smaidīdams nāca pie mums, Antra Liedskalniņa arī; mēs izdarījām visu, kā likts, noskandējām savu sakāmo, pasniedzām kuplo mimozas zaru, bet... Sajutām, ka esam pilnīgi lieki. Tukša vieta.

Otrā dienā Katlapīte nebeidza šķendēties: «Tas skuķis visu, visu sajaucal Visu! Un jūs arī labie — kā sauc, tā ieti Nogaidīt vajadzējal Un tad uznākt ar efektul Uz tās mēmās fona... Un mans Zanis!... Būtu pacēlis roku, lai jūs nedrāžaties kā akli auni uz ugunsgrēku... Bet viņš smaida!... Viss darbs vējāl Jūs tur neesat bijuši!...»

Likās, režisore mums to nekad nepiedos, līdz mūža galam.

Mēs maldījāmies. Kad gērbāmies, lai ietu mājup, niknā Nora pēkšņi iesmējās, nopētīja mūs visus pēc kartas un atmaigušā balsī noteica:

«Nu jūs vakar redzējāt, kāds spēks ir patiesībai. Istail!..»

Rihards Kalvāns

PERSONU RĀDĪTĀJS — PALĪGS JAUNAJIEM LASITĀJIEM

Alma Abele (1907—1984) — Dailes teātra aktrise
Imants Adermanis (1930) — Nacionālā teātra aktieris
Herberts Algars — Liepājas teātra aktieris
Inga Aizbaite (1964) — Valmieras teātra aktrise
Alfrēds Amtmanis-Briedītis (1885—1966) — aktieris, režisors
Māris Auziņš (1946) — Valmieras teātra aktieris
Vera Baļuna (1904—1978) — režisore, skatuves mākslas pedagoge
A. Barlsjans — skolotājs Jānis Barlss
Elza Barūne (1909—1974) — Valmieras teātra aktrise
Jūlijs Bebrīšs (1931) — Nacionālā teātra aktieris un režisors
Semjuels Bekets (1906) — iru izcelsmes angļu rakstnieks
Vilis Bergmanis (1892—1976) — aktieris, teātra darbinieks
Emīlija Bērziņa (1903—1970) — Dailes teātra aktrise
Osvalds Bērziņš (1924—1989) — Dailes teātra aktieris
Miervaldis Birze (1921) — rakstnieks un publicists
Rūdolfs Blaumanis (1863—1908) — latviešu rakstnieks
Svetlana Blesa (1942) — Nacionālā teātra aktrise

Olga Bormane (1893—1968) — aktrise, režisore, skatuves pedagoge
Bertholds Brehts (1898—1956) — vācu rakstnieks, režisors, teātra mākslas teorētiķis
Irma Briede (1912) — Liepājas teātra sufļere
Andris Briedis (1937) — kultūras darbinieks Valmierā
Mihails Bulgakovs (1891—1940) — krievu padomju rakstnieks
Voldemars Cauka (1912—1977) — aktieris un režisors
Ieva Celmiņa (1902) — valodniece, valodas konsultante
Aleksandrs Čaks (1901—1950), ist. v. Aleksandrs Čadarainis — dzejnieks
Antons Čehovs (1860—1904) — krievu rakstnieks
Aleksandrs Daškova (1914) — latviešu operdziedonis, bass
Jānis Dauksts (1939) — Valmieras teātra aktieris
Līgita Dēvica (1940) — Valmieras teātra aktrise
Artūrs Dīmiters (1915—1986) — Dailes teātra aktieris
Kārlis Draudiņš (1905—1985) — Dailes teātra aktieris
Sandra Drukteinis (1967) — LVU Filoloģijas fakultātes studente
Uldis Dumpis (1943) — Nacionālā teātra aktieris
Fricis Eglītis — Nacionālā teātra aktieris
Arija Eikšne (1928—1984) — dzejniece
Felcīta Ertneris (1891—1975) — Dailes teātra plastikas konsultante un režisore

Dace Eversa (1954) — Valmieras teātra aktrise
Balfurs Ferbers (1925) — kultūras un izglītības darbinieks
Erika Ferda (1914) — Dailes teātra aktrise, kustību režisore, pedagoge
Jakovs Filers (1912—1977) — padomju pianists
Mārtiņš Gallis (1889—1941) — aktieris; literāts ar pseidonīmu Ludvīgs Šanteklērs
Maksim Gorkijs (1868—1936), ist. v. Aleksajs Peškova — krievu padomju rakstnieks
Laimdonis Grasmanis (1916—1970) — gleznotājs
Irene Graudiņa — Daugavpils teātra aktrise
Fricis Grauds (1919—1983) — Leļļu teātra direktors
Vera Gribača (1927) — Dailes teātra aktrise
Maiga Grīnberga (1924) — Nacionālā teātra aktrise
Gunta Grīva (1959) — Dailes teātra aktrise
Zanis Grīva (1910—1982) — rakstnieks
Nina Gruzna — aktrise, dziedātāja
Jānis Gudriķis (1923—1983) — Liepājas teātra aktieris
Ansis Gulbis (1873—1936) — latviešu grāmatizdevējs
Augusts Gulbis (1888—1961) — aktieris, skatuves mākslas pedagogs
Viljams Hogāris (1697—1764) — angļu gleznotājs, grafiks

Ināra Ieviņa (1937) — Valmieras teātra aktrise
Vladimirs Jahontovs (1899—1945) — padomju estrādes mākslinieks
Ģirts Jakovļevs (1940) — Nacionālā teātra aktieris
Antonija Jansone (1901—1984) — Valmieras teātra aktrise
Alfrēds Jaunušans (1919) — Nacionālā teātra aktieris un režisors
Nina Jegorova (1895—1975) — vokālā pedagoge
Baiba Jekšīņa (1943) — deju ansambļa «Daile» soliste
Oļģa Kaija (1908) — Valmieras teātra aktrise
Elģenija Kaldovska (1915—1970) — Dailes teātra aktrise
Inģa Kalģeja (1923) — Valmieras teātra aktrise
Lelde Kalģeja (1945) — Valmieras teātra aktrise
Imre Kālmāns (1882—1953) — ungāru komponists
Indulis Kalģiņģš (1918—1986) — komponists
Ziģfrīds Kalģiņģš (1930) — Nacionālā teātra direktora vietģnieks
Rihards Kalģvāns (1935) — radio dģktors
Ausma Kantģne (1941) — Dailes teātra aktrise
Erģests Karelģis (1905—1977) — Liepģjas teātra aktģerģis
Valdemģrs Karpacģš (1952) — Valmieras teātra aktģerģis

Alehandro Kasona (1903—1965) — spāņu dramaturgs
Nora Katlapa (1897—1986) — aktrise, režisore
Zanis Katlaps (1907—1968) — Nacionālā teātra aktieris un režisors
Hēra Kīne (1911—1973) — latviešu aktrise, strādājusi dažādos teātros
Augusts Kirhenšteins (1872—1963) — zinātnieks, valsts darbinieks
Milda Klētniece (1915) — Dailes teātra aktrise
Karpis Klētnieks (1910) — Nacionālā teātra aktieris
Levs Knipers (1898) — padomju komponists
Knībis (1891—1969) — ar šādu iesauku teātrāļu aprindās bija pazīstama sufliere Berta Ābolīņa-Smilģe
Pēteris Konrāds — Dailes teātra ugunsdzēsības posteņa priekšnieks, sargs
Zanis Kopštāls (1894—1968) — Liepājas teātra aktieris, režisors
Aleksandrs Korņeļčuks (1905—1972) — ukraiņu dramaturgs
Oļģerts Krastiņš (1928) — operdziedonis, bass
Nikolajs Kreiļmanis — komponists
Agata Kristī (1891—1976) — angļu rakstniece
Oļģerts Kroders (1921) — Liepājas teātra režisors
Olga Krūmiņa (1909) — aktrise, strādājusi dažādos teātros
Voldemārs Krūmiņš — Jelgavas, vēlāk Tulas teātra Rīgā aktieris, dziedātājs

Jānis Ķekars (1928) — Leļļu teātra aktieris
Jānis Ķikulis (1904—1970) — aktieris
Dagmāra Ķimele (1919) — kultūras darbiniece
Māra Ķimele (1943) — Valmieras teātra režisore
Anna Lāce (1891—1979) — režisore, strādājusi dažādos teātros
Irma Laiva (1909) — Dailes teātra aktrise
Arnolds Laplīšs — diriģents, orķestra mūziķis
Vilis Lapenieks (1908—1983) — aktieris, kinorežisors
Tālvaidis Lasmanis (1961) — Valmieras teātra aktieris
Nina Leimane (1921) — Valmieras teātra aktrise
Armins Lejiņš (1938) — kinoscenārists
Antra Liedskalniņa (1930) — Nacionālā teātra aktrise
Harijs Liepiņš (1927) — Dailes teātra aktieris
Leonīds Locenieks (1926) — Liepājas teātra aktieris
Zigrīda Lorence (1926) — Valmieras teātra aktrise
Pēteris Lūcis (1907) — Valmieras teātra aktieris un režisors
Mihaīls Ļermontovs (1814—1841) — krievu dzejnieks
Valentīns Maculēvičs (1950) — Valmieras teātra režisors
Anatols Martinsons (1919) — aktieris
Agris Māsēns (1947) — Valmieras teātra aktieris

Zigrīds Melerovics (1887—1925) — valsts un politiskais darbinieks, pirmais Latvijas ārlietu ministrs
Anīta Mēlupe (1954) — žurnāliste
Aleksandrs Mihelsons (1875—1917) — Rīgas latviešu teātra aktieris
Arveds Mihelsons (1886—1961) — Dailes teātra aktieris
Zigurds Misiņš (1929) — Valmieras teātra aktieris
Daumants Milgrāvis (1930—1980) — Liepājas teātra aktieris
Mīmis — Dailes teātra sargs 20-tajos gados, ist. v. nav noskaidrots
Eriks Mūrnieks (1921—1987) — Leļļu teātra aktieris
Nikolajs Mūrnieks (1904—1977) — aktieris un režisors, strādājis dažādos teātros
Modests Musorgskis (1839—1881) — krievu komponists
Ada Neretniece (1924) — kinorežisore
Jūdžins O'Nīls (1888—1953) — amerikāņu dramaturgs
Edvards Olbijs (1928) — amerikāņu dramaturgs
Gunārs Ordeļovskis (1927) — diriģents, komponists
Jānis Osis (1895—1973) — Nacionālā teātra aktieris
Jānis Ostrovs (1896—1966) — partijas un padomju darbinieks
Miervaldis Ozoliņš (1922) — Dailes teātra aktieris un režisors, skatuves pedagogs
Kārlis Ozolkāja (1888—1980) — viens no pirmajiem latviešu filmaktieriem
Kārlis Ozols (1914—1987) — aktieris

Elfrīda Pakule (1912) — operdziedone
Jānis Palkavnieks (1905) — revolucionārās kustības dalībnieks, teātra darbinieks
Kārlis Pamše (1917) — režisors
Eduards Pāvulis (1929) — Dailes teātra aktieris, kinoaktieris
Jūlijs Pētersons (1880—1945) — rakstnieks
Pēteris Pētersons (1923) — dramaturgs, režisors, teātra teorētiķis
Jēkabs Poruks (1895—1963) — komponists, mūzikas kritiķis
Erika Prindule — Jelgavas teātra aktrise
Edgars Pujēns (1931) — Liepājas teātra aktieris
Laimonis Pūrs (1922) — rakstnieks, publicists
Ilmārs Puteklis — kultūras darbinieks
Skaidrīte Putniņa (1945) — Valmieras teātra aktrise
Raimis (1865—1929) — Tautas dzejnieks
Rita Roikale (1948) — teātra zinātniece
Viktors Rozovs (1913) — krievu padomju dramaturgs
Rihards Rudāks (1943) — Valmieras teātra aktieris
Berita Rūniece (1865—1953) — aktrise
Vilhelms Ruško (1922) — Operetes teātra mākslinieks
Ruķu Tēvs — aktiera Arveda Mihelsona lit. pseidonīms
Jānis Samauskis (1937) — Valmieras teātra aktieris
Mela Saulīte (1926) — ārste
Kārlis Sebris (1914) — Nacionālā teātra aktieris